

Statens arbete med att motverka bidragsbrott

Sammanfattning

I betänkandet behandlar utskottet regeringens skrivelse 2011/12:30 Riksrevisionens rapport om effektiviteten i statens arbete med att motverka bidragsbrott och en motion som väckts med anledning av skrivelsen samt två motioner väckta under den allmänna motionstiden 2011.

Riksrevisionen har granskat om statens arbete med att motverka bidragsbrott är effektivt och om det har blivit mer effektivt efter att bidragsbrottslagen (2007:612) infördes. Resultatet av granskningen har redovisats i granskningsrapporten Vad blev det av de misstänkta bidragsbrotten? (RiR 2011:20). Den 13 maj 2011 överlämnade Riksrevisionen granskningsrapporten till riksdagen som därefter överlämnade den till regeringen.

I skrivelsen redovisar regeringen sin bedömning av Riksrevisionens granskningsrapport samt vilka åtgärder som vidtagits eller som regeringen avser att vidta med anledning av rapporten.

Utskottet föreslår att riksdagen avslår motionerna och lägger skrivelsen till handlingarna.

I ärendet finns en reservation (SD).

Innehållsförteckning

Sammanfattning	1
Utskottets förslag till riksdagsbeslut	3
Redogörelse för ärendet	4
Utskottets överväganden	5
Statens arbete med att motverka bidragsbrott	5
Reservation	13
Statens arbete med att motverka bidragsbrott (SD)	13
<i>Bilaga 1</i>	
Förteckning över behandlade förslag	14
Skrivelsen	14
Följdmotionen	14
Motioner från allmänna motionstiden hösten 2011	14
<i>Bilaga 2</i>	
Offentlig utfrågning	15
Bilder från utfrågningen	56

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

Statens arbete med att motverka bidragsbrott

Riksdagen avslår motionerna

2011/12:Sf1 av David Lång (SD),

2011/12:Sf332 av Lars Isovaara m.fl. (SD) och

2011/12:Sf334 av Erik Almqvist och Kent Ekeröth (båda SD) yrkandena 1 och 2 samt

lägger skrivelse 2011/12:30 till handlingarna.

Reservation (SD)

Stockholm den 15 mars 2012

På socialförsäkringsutskottets vägnar

Gunnar Axén

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Gunnar Axén (M), Tomas Eneroth (S), Mikael Cederbratt (M), Lars-Arne Staxäng (M), Finn Bengtsson (M), Kurt Kvarnström (S), Ulf Nilsson (FP), Shadiye Heydari (S), Solveig Zander (C), Jasenko Omanovic (S), Saila Quicklund (M), David Lång (SD), Wiwi-Anne Johansson (V), Annelie Karlsson (S), Maria Ferm (MP), Lars Gustafsson (KD) och Tomas Nilsson (S).

Redogörelse för ärendet

I detta ärende behandlar utskottet regeringens skrivelse 2011/12:30 Riksrevisionens rapport om effektiviteten i statens arbete med att motverka bidragsbrott. I skrivelsen redovisar regeringen sin bedömning av Riksrevisionens granskningsrapport Vad blev det av de misstänkta bidragsbrotten? (RiR 2011:20).

Den 13 maj 2011 överlämnade Riksrevisionen granskningsrapporten till riksdagen, som därefter överlämnade den till regeringen.

Vid utskottets sammanträde den 16 juni 2011 redovisade företrädare för Riksrevisionen granskningsrapporten för socialförsäkringsutskottet.

En motion har väckts med anledning av skrivelsen. Den motionen och ytterligare två motioner från den allmänna motionstiden 2011 ingår i ärendet. En redovisning av motionerna finns i bilaga 1.

Utskottet har som ett led i beredningen av ärendet hållit en offentlig utfrågning om statens arbete med att motverka bidragsbrott. I utfrågningen, som ägde rum den 23 februari 2012, deltog statssekreterarna Hans Lindblad, Finansdepartementet, och Anna Pettersson Westerberg, Socialdepartementet, liksom företrädare för ett flertal myndigheter. Även en företrädare för Handikappförbunden (HSO) deltog i utfrågningen. En utskrift från utfrågningen finns i bilaga 2.

Utskottets överväganden

Statens arbete med att motverka bidragsbrott

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om åtgärder för med att motverka bidragsbrott och lägger skrivelse 2011/12:30 till handlingarna.

Jämför reservation (SD).

Bidragsbrottslagen

Bidragsbrottslagen (2007:612) trädde i kraft den 1 augusti 2007 och omfattar ekonomiska förmåner som betalas ut för personligt ändamål och som beslutas av Försäkringskassan, Pensionsmyndigheten, Centrala studiestödsnämnden (CSN), Migrationsverket, Arbetsförmedlingen, kommunerna eller arbetslöshetskassorna.

Den som lämnar oriktiga uppgifter, eller inte anmäler ändrade förhållanden som han eller hon är skyldig att anmäla enligt lag eller förordning, och på så sätt orsakar fara för att en ekonomisk förmån felaktigt betalas ut eller betalas ut med ett för högt belopp döms för bidragsbrott till fängelse i högst två år eller, om brottet är ringa, till böter eller fängelse i högst sex månader. Om brottet är grovt döms till fängelse i lägst sex månader och högst fyra år.

Vid grov oaktsamhet döms för vårdslöst bidragsbrott till böter eller fängelse i högst ett år. Om gärningen med hänsyn till beloppet och övriga omständigheter är mindre allvarlig döms inte till ansvar.

Riksrevisionens granskningsrapport

Brister i regeringens styrning av arbetet med bidragsbrott

Myndigheterna har enligt Riksrevisionen fått olika förutsättningar för att tillämpa bidragsbrottslagen och uppfylla kraven på kostnadseffektivitet. I exempelvis lagen (1994:137) om mottagande av asylsökande m.fl. saknas skyldighet att anmäla ändrade förhållanden liksom regler om återkrav. Även för de förmåner som hanteras av Arbetsförmedlingen, arbetslöshetskassorna och kommunerna saknas en skyldighet att anmäla ändrade förhållanden.

Riksrevisionen påpekar vidare att de bedömningar av brottslighetens omfattning som gjorts av FUT-delegationen (Delegationen mot felaktiga utbetalningar) är anmärkningsvärt långt ifrån den andel av myndigheternas sammanlagda återkravsbelopp som beror på misstanke om bidragsbrott. Därmed finns en risk för att regeringens styrning baseras på en föreställ-

ning om att bidragsbrottens omfattning är större än vad den är, vilket kan leda till felaktiga prioriteringar och en alltför hög ambitionsnivå i arbetet med bidragsbrott.

En grov uppskattning av lönsamheten i myndigheternas arbete med bidragsbrott visar att arbetet med bidragsbrott är mindre lönsamt vid vissa myndigheter än andra. Arbetet med bidragsbrott är lönsamt hos Försäkringskassan och CSN då intäkterna överstiger kostnaderna. Däremot är det inte troligt att övriga myndigheter kan utvecklas lika positivt, bl.a. då det handlar om små belopp, vilket gör att intäkterna sannolikt inte kommer att bli så mycket större framöver.

Enligt Riksrevisionen finns det tecken på att arbetet med bidragsbrott blivit mindre effektivt sedan bidragsbrottslagen infördes 2007. När det gäller Försäkringskassan har genomströmningstiderna dubblats och andelen av de ärenden som myndigheten kontrollerar och som senare personuppkläras, dvs. att en person bundits till brottet och att åtal har väckts, att strafföreläggande har utfärdats eller att åtalsunderlåtelse har meddelats, är fortfarande försvinnande liten. Även tiden det tar för polis och åklagare att utreda misstänkta bidragsbrott har ökat.

Riksrevisionen rekommenderar regeringen att

- se över ambitionsnivån och nyansera styrningen av varje bidragsutbetalande myndighets arbete med bidragsbrott
- se över vilka förutsättningar myndigheterna har att tillämpa bidragsbrottslagen och följa upp och se över hur lagstiftningen fungerar för de olika myndigheterna
- tydliggöra om asylsökande och enskilda som får förmåner som omfattas av bidragsbrottslagen och utbetalas av Arbetsförmedlingen, arbetslöshetskassorna och kommunerna ska vara skyldiga att anmäla ändrade förhållanden
- utgå från ärendets gång i hela kedjan och analysera vilka konsekvenser en resursförstärkning hos den bidragsutbetalande myndigheten får för polis och åklagare.

Brister i myndigheternas hantering av bidragsbrott

Många bidragsbrottsärenden blir enligt Riksrevisionen liggande vid de olika myndigheterna i utredningskedjan. Genomströmningstiderna har dessutom ökat sedan bidragsbrottslagen infördes 2007. Den genomsnittliga tiden att utreda ett bidragsbrott mot Försäkringskassan uppgår till cirka ett år och åtta månader. Preskriptionstiden för ringa och vårdslösa bidragsbrott är två år.

Ett bättre lärande i utredningskedjan skulle enligt Riksrevisionen kunna leda till ökad kvalitet på polisanmälningarna och bättre dokumentation i ärendena, vilket i sin tur kan leda till högre andel lagföring och bättre resursutnyttjande.

Andelen brottsmisstankar som i slutändan klaras upp är försvinnande liten. Många ärenden läggs ned och detta sker i flera delar av utredningskedjan. Andelen ärenden som läggs ned av de brottsutredande myndigheterna har ökat sedan lagen infördes, vilket förklaras av svårigheter att bevisa uppsåt eller grov oaktsamhet.

Riksrevisionen rekommenderar de bidragsutbetalande myndigheterna att

- se till att förmånshandläggare har kunskap om bidragsbrottslagen
- dokumentera den information om regelverket som myndigheten ger till de individer som ansöker om förmåner
- säkerställa att kvaliteten på polisanmälningar om bidragsbrott är god
- säkerställa att bidragsbrottsärenden hanteras löpande så att stora ärendebalanser undviks och preskription inte förekommer
- föra åtminstone grundläggande statistik kring bidragsbrottsärenden i form av t.ex. antal polisanmälningar och återkrav som lett till polisanmälan.

När det gäller Pensionsmyndigheten rekommenderar Riksrevisionen att myndigheten säkerställer att det finns en kontrollverksamhet inom myndigheten så att befintliga bidragsbrottsärenden utreds, och att polisanmälan görs i de fall det bedöms förekomma uppsåt eller grov oaktsamhet.

Regeringens skrivelse

Iakttagelserna avseende regeringens styrning

Enligt regeringen har Riksrevisionens granskning avgränsats till att avse hur misstänkta bidragsbrott hanteras från det att misstanke uppstår till det att beslut i åtalsfrågan fattas. Denna hantering av bidragsbrott utgör dock endast en del av det större arbetet mot felaktiga utbetalningar. Avgränsningen innebär vidare att de kostnader och intäkter som Riksrevisionen lägger till grund för sina bedömningar om kostnadseffektivitet blir missvisande eftersom kostnaderna avser större insatser än bara arbete med bidragsbrott. Regeringen instämmer därför inte i Riksrevisionens bedömning att felaktiga prioriteringar har lett till mindre lönsamhet och att regeringen gjort en felaktig prioritering som ålagt myndigheter, som i princip inte genererar intäkter till staten från bidragsbrottsarbete, att delta i Ekonomistyrningsverkets (ESV) samverkansuppdrag.

När det gäller omfattningen av brottsligheten inom välfärdssystemen har enligt regeringen en rad utredningar, exempelvis ESV:s omfattningsstudie (ESV 2011:11), bl.a. haft till uppgift att bedöma värdet av de felaktiga utbetalningarna. Att utifrån dessa utredningar dra slutsatser om hur stora belopp som eventuellt kommer att kunna återkrävas i anslutning till en straffrättslig prövning låter sig däremot inte göras. Regeringen delar därför inte Riksrevisionens uppfattning att en sådan jämförelse kan ligga till grund för bedömningen av kostnadseffektiviteten i regeringens ambition att minska de felaktiga utbetalningarna.

ESV:s omfattningsstudie visar enligt regeringen att det fortfarande finns stora osäkerhetsmarginaler i bedömningen av hur stora de felaktiga utbetalningarna från välfärdssystemen är. Av värdet på utbetalningarna 2010 bedöms sannolikt 3,3 procent utgöras av felaktiga utbetalningar, eller ca 16,5 miljarder kronor. Uppskattningen har ett osäkerhetsintervall på mellan 0,9 och 5,8 procent, dvs. ca 4–29 miljarder kronor. Även med de osäkerheter som finns är det fråga om stora belopp. Regeringen har därför vidtagit åtgärder, t.ex. den pågående utredningen av åtgärder mot fusk, oegentligheter och överutnyttjande av den statliga assistansersättningen (dir. 2011:26), samt genomfört ändringar inom studiestödssystemet för att säkerställa att de utbetalningar som görs är riktiga och att studielån återbetalas i så hög utsträckning som möjligt.

Regeringen delar inte heller Riksrevisionens bedömning att myndigheterna fått olika förutsättningar för att bedriva ett effektivt arbete mot bidragsbrott. Bidragsbrottslagen gäller på lika villkor för samtliga myndigheter som omfattas av lagen. Med anledning av Riksrevisionens påpekande om Migrationsverket har regeringen infört regler om att asylsökande ska vara skyldiga att anmäla ändrade förhållanden. När det gäller enskildas skyldighet att anmäla ändrade förhållanden i samband med ekonomiskt bistånd enligt socialtjänstlagen (2001:453) är systemet till sin konstruktion sådant att ansökan vanligtvis lämnas in varje månad och ett beslut om rätt till bistånd gäller för en månad i taget. Det saknas därmed anledning att införa en särskild reglering om skyldighet att anmäla ändrade förhållanden.

Regeringen instämmer däremot i Riksrevisionens påpekande att det är viktigt att se till hur de bidragsutbetalande myndigheternas arbete och resurstilldelning påverkar såväl polis som åklagare. Försäkringskassan fick under 2006 och 2007 en resursförstärkning för att initiera ett stort arbete med att minska de felaktiga utbetalningarna. År 2007 fick även Åklagarmyndigheten en permanent resursförstärkning på 7 miljoner kronor då antalet anmälningar om brott mot välfärdssystemen förväntades öka med anledning av bidragsbrottslagens ikraftträdande. Flera myndigheter som t.ex. Arbetsförmedlingen, polisen och Sveriges Domstolar har under senare år fått tillskott för att stärka sina verksamheter, något som indirekt kan påverka myndigheternas hantering av bidragsbrottsärenden.

Iakttagelserna avseende myndigheternas arbete

Regeringen instämmer i Riksrevisionens övergripande synpunkter om faran med långa handläggningstider, vikten av återkoppling mellan de olika leden i utredningskedjan, kunskap hos handläggare och brottsutredare m.m. Enligt regeringen går uppföljningen till på flera sätt, t.ex. genom myndighetsdialoger och återrapporteringskrav i regleringsbrev. Det pågår också olika arbeten kring ärendehantering, kompetenssäkring och återkoppling inom flera myndigheter. Vidare samverkar polisen, Åklagarmyndigheten

och de bidragsutbetalande myndigheterna fortlöpande med varandra. Regeringen bedömer att kvaliteten på såväl polisanmälningar som brottsutredningar därmed bör öka liksom förutsättningarna för lagföring.

I fråga om Pensionsmyndigheten påpekar regeringen att myndigheten påbörjade uppbyggnaden av kontrollverksamheten vid årsskiftet 2010/11 och att regeringen har för avsikt att noga följa den fortsatta uppbyggnaden av denna verksamhet.

Regeringens åtgärder med anledning av Riksrevisionens iakttagelser

Bidragsbrottslagen utgör endast en del av ett större arbete för att trygga legitimiteten och den långsiktiga hållbarheten i välfärdssystemen. Detta arbete kommer att fortgå i olika former. Det samverkansuppdrag under ESV:s ledning som utgör en del av arbetet kommer att utvärderas av Statskontoret, som ska sammanställa åtgärder och komma med förslag på nya åtgärder i april i år. Regeringen kommer därefter att ta ställning till eventuella ytterligare insatser på området.

Arbetet mot bidragsbrott är en del av myndigheternas ordinarie verksamhet, och regeringen kommer inom ramen för den uppföljning och styrning som sker av varje myndighet att följa frågan.

Motionerna

I motion 2011/12:Sf1 av David Lång (SD) begärs ett tillkännagivande om åtgärder i enlighet med Riksrevisionens förslag till förbättringar för att effektivt motverka bidragsbrott. Enligt motionären tar det för lång tid mellan misstanke om brott och brottsutredning respektive straffutmätning. Av det skälet krävs att samtliga myndigheter får tydliga riktlinjer och en konkret målsättning. Att ge myndigheter ansvar men inte resurser stoppar inte bidragsbrotten. Regeringens förslag att invänta ännu en rapport är knappast effektivt.

I motion 2011/12:Sf332 av Lars Isovaara m.fl. (SD) begärs ett tillkännagivande om att en återkravsbestämmelse för felaktiga utbetalningar även ska gälla Migrationsverket. Att Migrationsverket inte har någon återkravsbestämmelse gör det svårare för myndigheten att återkräva felaktigt utbetalda belopp. Dessutom saknas en skyldighet för asylsökande att lämna uppgifter om ändrade förhållanden.

I motion 2011/12:Sf334 av Erik Almqvist och Kent Ekeröth (SD) begärs i yrkande 1 ett tillkännagivande om att sänka nivån för bidragsfusk. Den som lämnar felaktiga uppgifter och därmed tillskansar sig bidrag ska vara återbetalningsskyldig och den ansvariga myndigheten ska utreda om brott begåtts oavsett beloppets storlek. I samma motion yrkande 2 begärs ett tillkännagivande om Inspektionen för socialförsäkringen (ISF) och dess riktlinjer för att stävja fusk. Riktlinjerna måste bli tydligare och anslaget till ISF måste öka. ISF måste också i högre grad koncentrera sig på bidragsfusk.

Utskottets ställningstagande

Utskottet konstaterar att det sedan länge finns en samlad straffrättslig reglering till skydd för statens inkomster i skattebrottslagen (1971:69), medan en motsvarighet på statens utgiftssida har saknats fram till bidragsbrottslagens införande. Utskottet anser att det straffrättsliga skyddet för välfärdssystemen i huvudsak bör vara lika starkt som skyddet på inkomstsidan. Ett viktigt formellt argument för riksdagen att införa en bidragsbrottslag var därför att stärka ställningen för det straffrättsliga skyddet för statens utgifter.

Bland annat mot denna bakgrund är det enligt utskottets mening viktigt att bidragsbrottslagen från 2007 följs upp och utvärderas, särskilt med tanke på de stora belopp som varje år utbetalas från välfärdssystemen. Enligt vad som framkom vid den offentliga utfrågningen den 23 februari 2012 rör det sig om närmare 500 miljarder kronor.

Att Riksrevisionen nu har granskat om statens arbete med att motverka bidragsbrott är effektivt och om det har blivit mer effektivt sedan lagen infördes är enligt utskottet av stort värde. Det är vidare angeläget att det finns väl utvecklade rutiner och kontroller både för att förhindra att myndigheterna som hanterar välfärdssystemen inte själva orsakar att felaktiga belopp utbetalas och för att förhindra att enskilda tillskansar sig förmåner orättmätigt. Detta är särskilt viktigt för att skydda dem som är beroende av välfärdssystemen men också för att upprätthålla systemens legitimitet. Som ISF påpekade vid den offentliga utfrågningen bör självfallet risken för fel och missbruk övervägas redan innan en ny förmån eller regeländring införs.

Resultatet av Riksrevisionens granskning har dessvärre visat att myndigheternas arbete med att motverka bidragsbrott inte till alla delar är tillfredsställande. Det gäller t.ex. långa genomströmningstider som kan leda till att ärenden preskriberas liksom bristande utbildning hos handläggarna. Försäkringskassans och CSN:s arbete mot bidragsbrott har emellertid effektiviserats. När det gäller Försäkringskassan har polisanmälningarna visserligen minskat i antal men minskningen verkar enligt Riksrevisionen vara en följd av att myndigheten numera gör en noggrannare preliminär bedömning av uppsåt innan polisanmälan görs, vilket leder till färre men mer relevanta ärenden. Detta bekräftas av Försäkringskassans resultatuppföljning den 3 februari 2012 (dnr. 006106-2012). Emellertid framgår att antalet anmälningar under 2011 har ökat (1 546) jämfört med året innan (1 071). Det är främst inom föräldrapenning, bostadsbidrag, barnbidrag, underhållsstöd och assistansersättning som anmälningarna har ökat. Vidare har Försäkringskassan under 2011 förtydligat hur myndigheten ska bedöma om ett ärende ska polisanmälans.

När det gäller Riksrevisionens anmärkningar avseende regeringens bedömning av storleken på de felaktiga utbetalningarna anser utskottet att det är angeläget att regeringen utgår från korrekta antaganden om bidragsbrottens omfattning.

Enligt utskottets mening motiverar redan förekomsten av bidragsbrott en hög ambitionsnivå. Dessutom utgör, som regeringen framhåller, hanteringen av bidragsbrott endast en del av det större arbetet mot felaktiga utbetalningar. En viktig aspekt i sammanhanget är den som statssekreterare Hans Lindblad, Finansdepartementet, lyfte fram vid den offentliga utfrågningen, nämligen den normbildande verkan som bidragsbrottslagen har.

Vad gäller Riksrevisionens anmärkning att regeringen har styrt samtliga myndigheter på ungefär samma sätt oavsett förutsättningar och vilka förmåner myndigheterna hanterat konstaterar utskottet i likhet med regeringen att bidragsbrottslagen gäller på lika villkor för samtliga myndigheter som omfattas av lagen.

Utskottet konstaterar att regeringens arbete med att motverka bidragsbrott långt ifrån är avslutat. Regeringen gav t.ex. i mars 2009 elva myndigheter i uppdrag att under ledning av Ekonomistyrningsverket (ESV) under tre år utveckla metoder för och redovisa resultat av arbetet mot felaktiga utbetalningar från välfärdssystemen. Resultatet av samverkansuppdraget redovisades till regeringen i en gemensam skrivelse den 22 februari 2012 (2012-6). I skrivelsen tas upp systemövergripande risker, gemensam statistik och indikatorer, modeller för kostnadseffektivitet, elektroniskt informationsutbyte och underrättelseskyldighet samt omfattningsstudier och gemensamma informationsinsatser. Som framgår av regeringens skrivelse ska en utvärdering av samverkansuppdraget göras av Statskontoret.

Vidare gav regeringen den 15 december 2011 Försäkringskassan i uppdrag att identifiera förenklingar av betydelse för den praktiska hanteringen av ärenden från både medborgarnas och myndighetens perspektiv i syfte att göra det lättare att göra rätt. Uppdraget ska redovisas den 16 april i år.

Dessutom har den utredning om åtgärder mot fusk, oegentligheter och överutnyttjande av den statliga assistansersättningen som regeringen tillsatt, nyligen lämnat en rad förslag i betänkandet Åtgärder mot fusk och felaktigheter med assistansersättning (SOU 2012:6) för att förhindra och motverka fusk och felaktigheter av olika slag. Bland annat föreslås att personlig och ekonomisk lämplighet ska vara ett krav för att få tillstånd att driva verksamhet enligt lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade, förkortad LSS, och att en assistent inte ska få vara god man, förvaltare eller ombud för den försäkrade, inte vara under 18 år och inte heller till följd av sjukdom, ålderdom eller liknande sakna arbetsförmåga.

Utskottet vill även erinra om att flera utredningar har överlämnats till regeringen och därefter remissbehandlats. Det gäller Utredningen om bidragsspärr som i betänkandet Bidragsspärr (SOU 2008:100) föreslagit att den som döms för bidragsbrott under en viss tid inte ska ha rätt till den förmån personen i fråga felaktigt tillskansat sig från välfärdssystemen. Vidare har Utredningen om ett administrativt sanktionssystem inom trygghetssystemen i betänkandet Sanktionsavgifter på trygghetsområdet (SOU 2011:3) föreslagit att den som lämnar en oriktig uppgift eller underlåter att

fullgöra sin anmälningsplikt ska kunna påföras en administrativ sanktionsavgift. Slutligen har Månadsuppgiftsutredningen i betänkandet Månadsuppgifter – snabbt och enkelt (SOU 2011:40) bl.a. föreslagit att uppgifter om lön elektroniskt ska lämnas månadsvis på individnivå. Samtliga betänkanden bereds för närvarande inom Regeringskansliet.

Utskottet konstaterar att regeringen med anledning av Riksrevisionens påpekande i förordning (1994:361) om mottagande av asylsökande m.fl. har infört regler om att asylsökande ska vara skyldiga att anmäla ändrade förhållanden till Migrationsverket. Vidare har Återkravsutredningen i betänkandet Återkrav inom välfärdssystemen (SOU 2009:6) föreslagit att det ska införas en generell återkravslag och att det i lagen om mottagande av asylsökande ska hänvisas till återkravslagen. Utredningsbetänkandet har remissbehandlats och bereds för närvarande inom Regeringskansliet.

Mot bakgrund av vad nu anförts och då utskottet är förvissat om att regeringen noga överväger vilka ytterligare åtgärder som krävs för att komma till rätta med t.ex. långa handläggningstider och bristande återkoppling mellan de olika leden i utredningskedjan avstyrks motion 2011/12:Sf1. Motion 2011/12:Sf332 om att en återkravsbestämmelse ska omfatta även Migrationsverket får med detta anses i huvudsak tillgodosedd. Motionen avstyrks därmed.

Beträffande frågan om det ska åligga ansvarig myndighet att utreda om brott begåtts oavsett det felaktigt utbetalade beloppets storlek konstaterar utskottet att det i 4 § bidragsbrottslagen föreskrivs beträffande vårdslöst bidragsbrott att om gärningen med hänsyn till beloppet och övriga omständigheter är mindre allvarlig döms inte till ansvar. Utskottet finner inte skäl att föreslå en ändring av paragrafen i fråga. Därmed avstyrks motion 2011/12:Sf334 yrkande 1.

När det gäller uppdraget för ISF framkom vid den offentliga utfrågningen att ISF inte har något operativt ansvar vad gäller bidragsbrott. Myndigheten analyserar dock förekomsten av sådana brott och följer upp hur myndigheterna arbetar med att motverka bidragsbrott. ISF har t.ex. i samarbete med Brottsförebyggande rådet (Brå) genomfört en granskning av bidragsbrott kombinerade med skattebrott. Av rapporten Bidragsbrott och skattebrott – välfärdens dubbla kriminalitet (ISF Rapport 2011:12) framgår bl.a. att det viktigaste medlet för att förebygga och bekämpa kombinationsbrotten är ett utvecklat samarbete mellan Försäkringskassan, Skatteverket och polisen. Den interna kommunikationen inom Försäkringskassan kan enligt rapporten också förbättras. Utskottet avstyrker därmed motion 2011/12:Sf334 yrkande 2.

Med det anförda föreslår utskottet att riksdagen dels avslår ifrågavarande motioner, dels lägger skrivelsen till handlingarna.

Reservation

Utskottets förslag till riksdagsbeslut och ställningstaganden har föranlett följande reservation.

Statens arbete med att motverka bidragsbrott (SD)

av David Lång (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motionerna

2011/12:Sf1 av David Lång (SD),

2011/12:Sf332 av Lars Isovaara m.fl. (SD) och

2011/12:Sf334 av Erik Almqvist och Kent Ekeröth (båda SD) yrkandena 1 och 2 samt

lägger skrivelse 2011/12:30 till handlingarna.

Ställningstagande

Regeringen bör i enlighet med Riksrevisionens förslag vidta åtgärder för att effektivisera arbetet med att motverka bidragsbrott. Det framgår helt klart av Riksrevisionens rapport att det tar alldeles för lång tid mellan misstanke om brott och brottsutredning respektive straffutmätning. Av det skälet krävs att samtliga myndigheter får tydliga riktlinjer och en konkret målsättning. Att ge myndigheter ansvar men inte resurser stoppar inte bidragsbrotten.

Även Inspektionen för socialförsäkringen (ISF) måste i högre grad koncentrera sig på bidragsfusket. Därför måste ISF:s riktlinjer bli tydligare samtidigt som myndighetens anslag bör öka.

Vidare bör det införas en återkravsbestämmelse som medger att Migrationsverket återkräver felaktigt utbetalda ersättningar.

Den som lämnar felaktiga uppgifter och därmed tillskansar sig bidrag ska vara återbetalningsskyldig och den ansvariga myndigheten ska utreda om brott begåtts oavsett beloppets storlek.

BILAGA 1

Förteckning över behandlade förslag

Skrivelsen

Regeringens skrivelse 2011/12:30 Riksrevisionens rapport om effektiviteten i statens arbete med att motverka bidragsbrott.

Följdmotionen

2011/12:Sf1 av David Lång (SD):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att vidta åtgärder i enlighet med Riksrevisionens förslag till förbättringar för att effektivt motverka bidragsbrott.

Motioner från allmänna motionstiden hösten 2011

2011/12:Sf332 av Lars Isovaara m.fl. (SD):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att återkravsbestämmelse för felaktiga utbetalningar även ska innefatta Migrationsverket.

2011/12:Sf334 av Erik Almqvist och Kent Ekeröth (båda SD):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att sänka nivån för bidragsfusk för att klassa det som bidragsbrott.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om Inspektionen för socialförsäkringen och dess riktlinjer för att stävja fusk.

BILAGA 2

Offentlig utfrågning

Statens arbete med att motverka bidragsbrott

Datum: torsdagen den 23 februari 2012

Tid: 9.00–12.00

Plats: Andrakammarsalen

Inledning

Socialförsäkringsutskottets ordförande Gunnar Axén (M)

Anföranden

Riksrevisionen om rapporten Vad blev det av de misstänkta bidragsbrotten? (RiR2011:20)

Riksrevisor Jan Landahl

Finansdepartementet om regeringens skrivelse 2011/12:30

Statssekreterare Hans Lindblad

Försäkringskassans arbete i dag för att motverka bidragsbrott

Generaldirektör Dan Eliasson

Inspektionen för socialförsäkringen om myndighetens arbete mot bidragsbrott

Generaldirektör Per Molander

Ekonomistyrningsverket om det myndighetsövergripande arbetet mot bidragsbrott

Generaldirektör Mats Wikström

Åklagarmyndigheten om tillämpningen av bidragsbrottslagen

Riksåklagare Anders Perklev

Handikappförbundens (HSO) erfarenheter av bidragsbrottslagen

Ordförande Ingrid Burman

Socialdepartementet om det fortsatta arbetet för att minska bidragsbrotten

Statssekreterare Anna Pettersson Westerberg

Utfrågning

Utskottets ledamöter ställer frågor till talarna och övriga inbjudna

Avslutning

Socialförsäkringsutskottets vice ordförande Tomas Eneroth (S)

Inbjudna

Finansdepartementet

Socialdepartementet

Justitiedepartementet

Arbetsmarknadsdepartementet

Utbildningsdepartementet

Riksrevisionen

Försäkringskassan

Ekonomistyrningsverket (ESV)

Inspektionen för socialförsäkringen (ISF)

Åklagarmyndigheten

Handikappförbunden (HSO)

Pensionsmyndigheten

Migrationsverket

Socialstyrelsen

Rikspolisstyrelsen

Riksdagens ombudsmän (JO)

Arbetslöshetskassornas samorganisation

Arbetsförmedlingen

Inspektionen för arbetslöshetsförsäkringen

Centrala studiestödsnämnden (CSN)

Kronofogdemyndigheten

Sveriges Kommuner och Landsting (SKL)

Sveriges Förenade Studentkårer (SFS)

Justitieutskottet och socialutskottet

Inledning

Ordföranden: Varmt välkomna hit till socialförsäkringsutskottets offentliga utfrågning om statens arbete med att motverka bidragsbrott denna historiska torsdagsmorgon, den 23 februari 2012!

Bidragsbrottslighet brukar ofta och enligt min mening felaktigt på ett förmildrande sätt benämnas fusk. Det började diskuteras i början av 2000-talet. Att stjäla från våra gemensamma solidariskt finansierade trygghetssystem är ett i allra högsta grad förkastligt brott. Det är att stjäla resurser från de av våra medmänniskor som allra mest behöver vårt gemensamma stöd. Såväl den tidigare socialdemokratiska regeringen som vår nuvarande regering har lyft fram och vidtagit åtgärder mot bidragsbrottsligheten. Delegationen mot felaktiga utbetalningar – FUT-delegationen – tillsattes 2005 liksom Bidragsbrottsutredningen. I direktiven till Bidragsbrottsutredningen underströk regeringen att det är av största vikt att bidrag och ersättningar kommer just de personer till del som har rätt till sådant stöd. En förutsättning för att trygghetssystemens legitimitet och acceptans ska kunna upprätthållas är bland annat att oegentligheter uppdagas och att straffvärda gärningar kan mötas med straff.

Utredningen ledde senare fram till att riksdagen kunde instifta bidragsbrottslagen 2007. Det är en lag som gäller bidrag, ersättningar, pensioner och lån för personligt ändamål som beslutas om och utbetalas av Försäkringskassan, Premiépensionsmyndigheten, Centrala studiestödsnämnden, Migrationsverket, länsarbetsnämnderna, kommunerna och arbetslöshetskassorna. Under senare tid har fokus främst varit på bidragsbrott inom förmåner som Försäkringskassan ansvarar för, men det kan vara värt att ha i åtanke att även de andra nämnda myndigheterna och deras förmåner omfattas av lagen.

I en underlagsrapport till den parlamentariska socialförsäkringsutredningen som nyligen publicerades kan vi enligt en undersökning se att allt färre svenskar missbrukar olika ersättningar, vilket kan vara ett resultat av det förstärkta arbetet mot bidragsbrott. Det är viktigt för att vi ska kunna slå vakt om våra solidariskt finansierade trygghetssystem.

Samtidigt som medierna uppmärksammar olika fall av bidragsbrottslighet, vilket säkert har en avskräckande effekt, ska vi komma ihåg att de allra, allra flesta som har behov av våra gemensamma trygghetssystem inte missbrukar dem utan har mycket goda skäl till att få sina ersättningar. Det är viktigt att understryka detta, för jag vet att inte minst personer med till exempel funktionsnedsättningar riskerar att känna sig misstrodda eller att utsättas för andras misstro.

Riksdagens myndighet Riksrevisionen har i uppgift att genomföra effektivitetsrevision av den statliga verksamheten. De lämnade förra året en granskningsrapport vari man har studerat arbetet mot bidragsbrottslighet. Regeringen har i sin tur lämnat besked om hur man ser på rapporten och vidtagna åtgärder. Det är som ett led i beredningen av regeringens skrivelse till riksdagen som vi anordnar dagens offentliga utfrågning.

Vi kommer inledningsvis att få höra Riksrevisionen, som berättar om sin granskningsrapport *Vad blev det av de misstänkta bidragsbrotten?* Sedan kommer Finansdepartementet som redogör för sin skrivelse till riksdagen, Försäkringskassan som beskriver sitt arbete för att motverka bidragsbrott och Inspektionen för socialförsäkringen som berättar om sitt arbete mot bidragsbrott. Ekonomistyrningsverket kommer att berätta om det myndighetsövergripande arbetet mot bidragsbrott och Åklagarmyndigheten ska redogöra för hur bidragsbrottslagen tillämpas. Vi kommer också att få höra Handikappförbunden och deras erfarenheter av bidragsbrottslagen. Slutligen kommer vi att få lyssna på Socialdepartementet om det fortsatta arbetet för att minska bidragsbrotten. Efter dessa anföranden kommer vi att ta en kortare paus. Sedan öppnar vi för frågor från utskottets ledamöter.

Anföranden

Jan Landahl, Riksrevisionen: Herr ordförande! Jag tänkte göra en kort redovisning av vad det var för någonting som vi fann i vår granskning förra året. Rubriken är *Vad blev det av de misstänkta bidragsbrotten?* Vi är från Riksrevisionens sida fullständigt medvetna om att bidragsbrottslagen, som var det som var i fokus för vår granskning, bara är en del i alla de åtgärder som ska vidtas när man bekämpar fusk i olika avseenden.

Bakgrunden till vår granskning var att eftersom bidragsbrottslagen infördes 2007 och omfattade ekonomiska förmåner som betalas ut för personligt ändamål, alltså inte till företag, ville vi titta på hur lagen tillämpades efter ungefär tre till tre och ett halvt år. Det nya med lagen var att det enligt den räcker med fara för felaktig utbetalning. Tidigare behövde själva utbetalningen ha skett. Det andra var att man i lagen kriminaliserade grovt oaktsamma beteenden. Om man till exempel inte anmäler ändrade förhållanden kan man dömas för vårdslöst bidragsbrott.

Syftet bakom lagen var att regeringen ville markera att brott mot välfärdssystemen är oacceptabla. Man ville också förhindra att medborgarna lämnar felaktiga uppgifter vid ansökan om olika förmåner.

Inledningsvis ska jag säga att vi har en avgränsning i våra granskningar, som vi alltid har. Vi har alltså granskat själva bidragsbrottslagens tillämpning. Vi har inte granskat hela arbetet med felaktiga utbetalningar. Vår granskning har fokuserat framför allt på utredningskedjan, det vill säga från det att en misstanke eller en fundering hos en handläggare på till exempel Försäkringskassan uppstår till det att beslut fattas i åtalsfrågan. Vi har inte heller granskat den preventiva effekten av lagen, vilket är utomordentligt svårt. Det har gjorts ett antal attitydundersökningar som visar på förändringar i attityden mot bidragsfusk. När vi tittar på dem kan man säga att vi främst ser förändringar i attityden till svartarbete. Svartarbete omfattas inte, som ni väl vet, av bidragsbrottslagen.

Vi har granskat tillämpningen. Om lagen ska ha en preventiv effekt måste det straffrättsliga systemet fungera effektivt. Därför har vi tittat på ett antal av myndigheterna – Försäkringskassan, Pensionsmyndigheten, CSN, Arbetsförmedlingen, Migrationsverket, polis och åklagarmyndighet. Vi har intervjuat handläggare, kontrollutredare, poliser och åklagare i olika delar av landet för att se om arbetet har blivit mer effektivt efter det att lagen infördes 2007.

Då kommer jag till slutsatserna. Vad var det vi såg? Vi såg effektivitetsbrister i hela utredningskedjan. Vi kan se att bidragsbrotten har långa genomströmningstider. Det är vanligt att ärendena läggs ned. Ett misstänkt bidragsbrott mot Försäkringskassan tar i genomsnitt ett år och åtta månader att utreda från det att Försäkringskassan upptäcker det och genom polisens arbete och Åklagarmyndigheten. Detta är uppgifter från 2010. Med tanke på att det finns en preskriptionstid på två år gör detta att det finns en uppenbar risk för att ett antal olika saker preskriberas. Det finns också en risk när det gäller den allmänpreventiva effekten av lagen.

Orsaker till att ärenden läggs ned är i regel att det är dålig kvalitet på polisanmälningarna. Det är mycket svårt att bevisa uppsåt och grov oakt-samhet. Det finns ofta dålig dokumentation i ärendet. Ett konstaterande vi gör i granskningen är att det saknas ett lärande i utredningskedjan. Det gäller framför allt utbildning av dem som arbetar med denna typ av frågor och återkoppling från de brottsutredande myndigheterna till dem som finns tidigare i kedjan.

Vi tycker oss ha sett att myndigheterna har olika förutsättningar att till-lämpa lagen och att uppfylla de krav som finns och som fanns skrivna till riksdagen om kostnadseffektivitet. Vi kan se att alla förmåner inte har anmälningsskyldighet för den enskilde reglerad i lag eller förordning, vil-ket gör att individer som ansöker om förmåner inte kan straffas för bidragsbrott om de inte anmäler ändrade förhållanden.

Efter vår granskning kan vi i och för sig se att regeringen har infört en sådan anmälningsskyldighet för asylsökande. Däremot har reglerna inte änd-rats för förmåner som utbetalas av Arbetsförmedlingen och a-kassorna – ännu, kanske jag ska tillägga.

Det finns inte heller någon återkravsbestämmelse i lagen om motta-gande av asylsökande, vilket gör det svårt för Migrationsverket, till exem-pel, att få tillbaka pengarna. Vi kan också se att för en del myndigheter handlar utbetalningarna om väldigt små belopp, vilket gör att det är svå-rare att komma upp i summor som faktiskt är straffbara i något avseende.

Regeringen bedömde att de felaktiga utbetalningar som beror på fusk är omfattande och uppgår till cirka hälften av de felaktiga utbetalningarna över huvud taget. När vi tittar på själva lagens tillämpning i detta avse-ende har vi funnit att en väldigt liten andel av återkraven beror på miss-tanke om bidragsbrott. För Försäkringskassan är det, fortfarande 2010, ca 15 procent. För de andra myndigheterna är det mycket lägre siffror – för Migrationsverket kanske någon procent. Vi är medvetna om att här finns

stora mörkertal, men vi är kanske något förvånade över att bedömningen skiljer sig så mycket från den andel av återkravsbeloppen som myndigheterna misstänker beror på brott. Här finns på något sätt en diskrepans som kan leda till felaktiga prioriteringar, enligt vår uppfattning.

Sammanfattningsvis är vår slutsats att tillämpningen av bidragsbrottslagen är ineffektiv. Därför kan man sätta frågetecknen för lagens effekt.

Vi har ett antal rekommendationer. Vi rekommenderar regeringen att se över ambitionsnivån och nyansera styrningen av arbetet med bidragsbrott. Anledningen är att vi har sett att arbetet inte är lönsamt, som vi kallar det, på vissa myndigheter. Vi har undersökt ”lönsamheten”, som på detta område naturligtvis är ett konstigt begrepp. Vi erkänner detta, men vi har gjort ett försök. Vi har tittat på myndigheternas intäkter, det vill säga återkrav som leder till polisanmälan om bidragsbrott, och förhindrande av utbetalningar som har lett till polisanmälan om bidragsbrott. Vi har också tittat på kostnader som man har haft på myndigheterna för att arbeta med detta.

Även om det här inte är någon exakt vetenskap – det ska jag vara ärlig och erkänna – kan vi konstatera att arbetet sker utifrån ett bidragsbrottsperspektiv totalt sett. Om vi tittar på 2010 kan vi konstatera att man har lagt ned ungefär 150 miljoner i kostnader. Men intäkterna, om jag kallar det för det, ligger på en bit över 400 miljoner. Det gäller framför allt Försäkringskassan och CSN. För de andra myndigheterna, typ Migrationsverket, är det däremot inte lönsamt att lägga ned så mycket kostnader på att arbeta mot bidragsbrott.

Vår poäng är alltså att vissa myndigheter inte har några intäkter av arbetet med bidragsbrott. Det spelar egentligen ingen roll vilka kostnader man räknar med. Vi tycker att regeringen borde fundera lite grann på om man ska ha en lite mer selektiv styrning av verksamheten. Det andra vi rekommenderar att regeringen bör följa upp och se över är hur lagstiftningen faktiskt fungerar, det vill säga effekterna i sig av bidragsbrottslagen. Den bör sedan återkomma till riksdagen i frågan. Vi anser inte från Riksrevisionen att det är tillräckligt att mer allmänt följa arbetet med felaktiga utbetalningar. Man måste även titta specifikt på lagens tillämpning i olika avseenden.

Vår tredje rekommendation till myndigheterna handlar framför allt i stort om att förbättra lärandet i utredningskedjan. Det är där jag tror att de stora vinsterna kan göras med utbildning och återkoppling. Då kan man öka kvaliteten i kedjan, vilket i sin tur kan leda till ökad lagföring. Här finns de stora vinsterna.

Avslutningsvis har jag ett litet exempel från 2010 som vi fann när vi tittade igenom den statistik som finns. Statistiken på området blir allt bättre, kan jag säga. Exemplet kommer från Försäkringskassan. Av 20 000 utredningar där man misstänker bidragsbrott ledde 1 070 till polisanmälningar. Det är 5 procent – 76 procent lades alltså ned. Av dessa fördes 407 vidare till åklagare, och av dessa personupplärdades 159. Med person-

upplärade menar man att man har en person bunden till brottet. Det är åtal, strafföreläggande eller åtalsunderlåtelse. Där är 0,8 procent av de ursprungliga 20 000 utredningarna. Det finns en del att göra i kedjan.

Hans Lindblad, Finansdepartementet: Tack för inbjudan! Det är trevligt att vara här. Våra välfärdssystem är något av det absolut finaste vi har i det svenska samhället. De ska vara generösa, de är generösa och de ska värnas. Vi lägger enorma belopp varje år på dessa välfärdssystem. Det betyder att vi omfördelar jättestora delar av de samlade produktionsresurserna till detta. Skälet är naturligtvis att vi önskar trygghet.

Samtidigt som vi ska ha generösa system finns det ingen acceptans i samhället för fusk, fel eller mygel. Varje felaktigt utbetald krona är en stöld från dem som behöver den. Det är fullständigt centralt att motverka fel.

Låt oss titta på lite siffror. Vi har utbetalningar som uppgår till drygt 500 miljarder kronor. Det finns fel i detta. Man bedömer att det ligger någonstans mellan knappt 1 procent till knappt 6 procent eller någonstans mellan 4 och 29 miljarder med ett räntevärde på ungefär 16 miljarder. Oavsett vad blir det stora belopp redan vid väldigt små procentsatser och vid stor osäkerhet.

Vi ska skilja på två saker. Dels finns det fusk och oegentligheter, dels finns ett rationellt beteende. Det jag inte kommer att tala om i dag är att generositet i försäkringssystemen påverkar folks beteende. Det är rationellt. Det finns en stor forskningslitteratur kring detta. Det vi pratar om i dag är fusk och felaktiga utbetalningar. De bedömningar som görs är att av de samlade felaktiga utbetalningarna består två tredjedelar av avsiktliga eller oavsiktliga fel från de sökande och en tredjedel av oavsiktliga fel från myndigheter. Oavsett orsak tycker vi att det är viktigt att bekämpa felaktiga utbetalningar i alla led.

Det är viktigt ur flera aspekter att regeringen prioriterar arbetet med att minska de felaktiga utbetalningarna. Dels handlar det om att säkra finansieringen av välfärdssystemen, dels om att upprätthålla legitimitet och förtroende i systemet. Detta kräver olika typer av åtgärder som riktar sig såväl till allmänhet som till myndigheter. Det är viktigt att göra det lätt att göra rätt, och det ska gälla både medborgare och myndigheter.

Regeringen har vidtagit en serie olika åtgärder som också är olika till sin natur. Här är några exempel: Vi har ett utökat elektroniskt informationsutbyte, vi har ändrat på reglerna inom studiemedelssystemet, vi har ökade kontroller och så vidare. Bidragsbrottslagen utgör en av flera åtgärder för att motverka felaktiga utbetalningar. Lagen ska fungera normbildande och påverka attityder till fusk och felaktiga utbetalningar och därmed bidra till minskade felaktiga utbetalningar. Men det är oerhört svårt att mäta värdet av en normförskjutning mer exakt, särskilt efter en så pass kort tid som lagen ändå har varit i kraft.

(Bild 1) Det är viktigt att myndigheter som arbetar med utbetalningar till individer samverkar och därmed också bidrar till att det blir rätt belopp till rätt person i rätt tid. Detta samverkansuppdrag som nu löper har varit treårigt och myndighetsövergripande. Det har bestått av en rad olika delar, som ni ser på den bild jag visar här. Syftet har varit att öka kunskapen om och omfattningen av de felaktiga utbetalningarna i systemet och att utveckla metoder för att komma till rätta med problemet. Nu kommer Statskontoret att göra en uppföljning av detta. Både den ESV-rapport som kom i förrgår och Statskontorets uppföljning kommer sedan att analyseras närmare. Anna Pettersson Westerberg kommer att berätta mer om detta senare. Det kommer att ligga till grund för regeringens fortsatta arbete på området.

Jag ska säga något om normbildning. Fusk är inte accepterat i samhället. Folk ogillar fusk. Då måste vi som regering skicka en tydlig signal om att vi tar detta på allvar. Bidragsbrottslagen är som sagt *en del* i detta.

(Bild 2) Hur ser det då ut? Vad tycker människor? Över lag har synen på fusk skärpts om man tittar på de två attitydundersökningar som gjordes 2007 respektive 2010. Jag tror att det delvis beror på bidragsbrottslagen. Intäkterna av en normförskjutning är oerhört svårbedömda. Men nu har det skett åt ett håll, och då är åtminstone tecknet solklart: Det är positiva effekter.

Och vad tycker då folk? 86 procent tyckte 2010 att bidragsfusk är att jämställa med stöld. 78 procent tyckte 2010 att den som bidragsfuskar ska ha ett hårt straff. 32 procent färre tyckte 2010 jämfört med 2007 att det är acceptabelt att jobba svart. 2010 anser 13 procent färre än 2007 att det är lätt att få ut mer i bidrag än vad man har rätt till. Jag tycker ändå att detta talar hyfsat tydligt åt ett håll.

Regeringen instämmer i mycket av det som Riksrevisionen har anfört. Det är viktigt att se till att korta genomströmningstiderna, att få ett bättre lärande i utredningskedjan och att ha god kvalitet på de polisanmälningar och utredningar som görs. Regeringen anser också att det är viktigt att styrningen av myndigheternas arbete är nyanserad och att ambitionsnivån är genomtänkt. Där råder inga konstigheter.

Regeringen anser dock att det viktiga är att minska de felaktiga utbetalningarna. Det är mycket bredare än bidragsbrottslagen. Det går inte att som Riksrevisionen har gjort isolerat titta på de samlade kostnaderna för hela arbetet med att få ned de felaktiga utbetalningarna och sedan sätta det i jämförelse med den lilla intäkt som man får fram när man lagför och kanske vinner och lyckas återkräva en del pengar. Man måste naturligtvis ställa de samlade kostnaderna mot värdet av normförskjutningen och värdet av alla framtida krav man har lyckats få tillbaka och så vidare. Det är att göra det för enkelt för sig. Trots detta visar Riksrevisionen på att det är lönsamt att motarbeta felaktiga utbetalningar, så det vill vi fortsätta med.

Oavsett den procentuella omfattningen av brottsligheten är arbetet befo- gat. Det handlar om så stora belopp att även ett litet fel blir stora pengar. Och en felaktigt utbetald krona är som sagt en krona mindre till dem som behöver den allra mest.

Dan Eliasson, Försäkringskassan: Herr ordförande! Jag gör som tidigare talare: Jag tackar för inbjudan att komma hit. Jag tycker att detta är en viktig dag för att gemensamt diskutera hur vi tillsammans ska gå vidare för att främja effektiviteten i välfärdssystemen och göra så att de inte miss- brukas vare sig genom fusk eller bidragsbrott.

Jag tänkte lägga upp mina tio minuter här i tre korta block. Först tänkte jag göra en kort inledning med några reflexioner av vad jag har sett och betraktat som ny generaldirektör. Sedan tänkte jag gå in lite närmare på vårt kontrollarbete på Försäkringskassan. Slutligen tänkte jag göra någon reflexion av var vi står och vart vi är på väg.

Låt oss börja med några inledande reflexioner. Jag har haft privilegiet – jag vill kalla det så – att titta på bidragsbrott och fusk från lite olika per- spektiv.

Jag satt en lång tid i Regeringskansliet. Jag var med när bidragsbrottsbe- stämmelserna utarbetades, och jag har varit med och lanserat FUT-delega- tionen. Jag har följt det från den sidan. Nu har jag bytt sida, kan man säga, och gått från regeringskansli till myndighet och sett arbetet mot fusk och bidragsbrott från den sidan. Jag tycker mig ha skaffat en ganska god erfarenhet från olika roller.

När jag nu är på Försäkringskassan finns det anledning att göra några reflexioner. Jag blir imponerad till viss del och kanske lite bekymrad till viss del.

Om vi börjar med bekymret tycker jag att kassan kanske var lite sen med att rigga sig tillräckligt väl för att hantera fusk och bidragsbrott. Ja, bidragsbrott kom ju senare, men man var i alla fall lite sen när det gäller fuskstrukturer.

Jag ser däremot en imponerande kraft i dag. Det finns goda strukturer, goda ambitioner och höga nivåer. Men historiskt sett var man lite sen, tycker jag. Man ska ha klart för sig att det kan finnas förklaringar till det. Förstatligandet 2005 var en stor och kraftfull omorganisation som fokuse- rade på att få välfärdssystemen att fungera. Fusk var inte det centrala under den svåra tiden.

Nu är vi på banan. Vi har goda strukturer, våra grundläggande tjänster fungerar utomordentligt väl och under de senaste åren har medarbetarna på myndigheten gjort stordåd, tycker jag. De har skapat kontrollstrukturer som väl motsvarar de krav som statsmakterna kan ställa på en modern myn- dighet.

Jag skulle vilja säga några ord om våra kontrollstrukturer och vårt kon- trollarbete. Jag vill, liksom statssekreterare Lindblad, understryka betydelsen av att vi har goda och väl fungerande kontrollsystem. Jag kan inte nog ge eko till orden om att förtroendet för systemen förutsätter en god kon-

trollförmåga hos oss myndigheter. Tro mig, det är ingenting som vi myndigheter tar lätt på, utan det är någonting som verkligen engagerar oss. Vi ägnar mycket resurser åt det. Kontrollfunktioner är viktiga för förtroendet för systemen.

När jag träffar olika samtalspartner runt om i det svenska samhällslivet – allt från kunder, brukare, till uppdragsgivare och människor i stort som vill diskutera frågor om välfärdssystem och fusk – blir jag faktiskt lite överraskad över kraften och näst intill vreden som finns när det gäller bidragsbrott. Det präglade den attitydundersökning som statssekreteraren hänvisade till. Det groor i många olika hörn en vrede mot fusk, och detta fångar vi upp.

Hur gör vi då? När man jobbar mot fusk och bidragsbrott har man några olika perspektiv. Det första är kvalitet i alla delar av verksamheten – att man underlättar för människor att göra rätt och att man skapar elektroniska och digitala system för sig själv och sina kunder som tar bort risker för fel och missbruk. Man jobbar med kommunikation på olika sätt för att ständigt försöka förtydliga kraven på kunderna och på oss själva för att det ska bli rätt från början.

Det ska vara kvalitet i alla steg, och här skulle jag vilja säga att förstataligandet av Försäkringskassan 2005 och omorganisationen 2008 med en mer kraftfull central styrning från huvudkontor och ledning har skapat nya möjligheter på det här området. Jag tycker att det har varit bra och jag tror att det har främjat arbetet mot felaktiga utbetalningar.

Det andra som är viktigt är att man skaffar sig goda kontrollstrukturer. Och vad menas då med det? Vi ska ha kontroll över våra kontroller. Vi ska tänka på hela beslutskedjan och titta på var någonstans vi kan vara svaga i kvalitetshänseende. Var kan det uppstå situationer i en beslutskedja som kan missbrukas eller som gör att man kan hamna fel, oavsiktligt eller avsiktligt?

Det här är utomordentligt viktigt för oss. Jag skulle vilja slå ett slag för det arbete som vi har gjort. Vi har alltså gått igenom de 15 största förmånslagarna – gått igenom de olika elementen – och identifierat de olika svaga punkterna och var någonstans vi behöver lägga in kontrollinsatser. Det är ett genuint och bra arbete som jag med min bakgrund kan konstatera ligger högt i nivå jämfört med många andra myndigheter som mer har specialiserat sig på brottsbekämpning.

Till det har vi gjort någonting som vi kallar för riskanalyser för felaktiga utbetalningar. Vi tittar på hur våra system är utformade och var vi kan vara svaga i kontrollhänseende, men utöver det gör vi riskanalyser och ser efter var det trots våra kontrollinsatser kan uppstå luckor och svagheter som vi behöver jobba vidare med. Det är bland annat tack vare det arbetet som vi har hittat ett antal grova brott när det gäller assistansersättning.

Herr ordförande! Ni hänvisade till att vi ser saker i medierna när det gäller bland annat assistansersättning. Jag kan förmedla till er alla att det som skrivs i medierna kommer från myndigheter som har jobbat idogt för att försöka lagföra brotten. Vid något tillfälle har medierna hittat saker som vi inte har hittat, och det är vi tacksamma för, men det som ni ser i medierna är inte där av en händelse, utan det är resultat av myndigheters idoga arbete.

Vi gör särskilda insatser mot misstänkta brott. Vi har naturligtvis fokuserat på de särskilt allvarliga brotten. Försäkringskassan har skaffat sig nya muskler, som vi säger, under de senaste åren. Vi har skaffat oss ett it-stöd som gör det möjligt att gå igenom alla assistansfakturer, koda olika poster och sedan göra körningar. Det här har gjort att vi plötsligt när vi kör igenom de närmare två miljoner fakturorna från de senaste åren hittar mönster där vi kan konstatera att här finns någonting som inte riktigt är som det borde vara.

Vi kan då tillsammans med kollegerna som vi har i andra myndigheter och i de brottsbekämpande myndigheterna gå igenom det här i nationella och regionala underrättelsecentrum och göra bedömningar och se vad som behöver göras.

Vi vet att under det här året, tack vare vårt arbete, kommer vi att se fler saker i medierna om grov organiserad brottslighet när det gäller assistansutredningar.

De nya it-stöden, som vi också håller på att anpassa till andra förmåner, och de här nya musklerna som vi har fått tack vare att vi jobbar tillsammans med rättsväsendets myndigheter – skatteverk, arbetsförmedling, kronofogde, tull och andra – gör att vi har fått bättre förmåga att gemensamt hantera grov brottslighet.

Det finns ett bekymmer. Jag vet inte om vi är förmögna att lösa det här i dag eller ens senare. Det handlar om alla brott som inte är av grov karaktär. Lite slarvigt uttryckt langar vi in en hel del ärenden i rättsväsendet, och jag kan konstatera att när det rör sig om grova brott får vi fantastiskt fint stöd och stort engagemang. Det finns ingenting att klaga på.

När det däremot gäller brott som kanske inte är så grova är det naturligtvis svårt för polis och åklagare att ägna särskild uppmärksamhet åt våra ärenden. Man ska ha klart för sig att det finns narkotika, mord, våld i hemmet och mycket annat som ska prioriteras. Men potentialen för de brottsbekämpande myndigheterna att ägna lite mer resurser åt våra ärenden som inte är av grov natur finns där. Jag skulle gärna se att vi gjorde en liten höjning av den nivån. Jag hoppas att vi kanske kan få höra några ord om detta och om det är möjligt att genomföra. Jag vet att det pågår stora satsningar när det gäller mängdbrott, och då kanske det går att reflektera över det. Vi har riksåklagaren här i salen.

Vi ska som sagt göra allt vi kan för att det ska bli rätt från början. Vi ska ha en bra struktur för våra kontroller genom hela handläggningskedjan, och vi har en särskild organisation med kontrollutredare som sista utpost som hjälper oss och framför allt gör det möjligt för oss att komma med bra kvalitet in till de brottsbekämpande myndigheterna.

När det gäller omfattningsbedömningar är en av de vanligaste frågorna jag får när jag träffar olika samtalspartner runt om i samhället: Hur stort är fusket? Vi såg siffror som statssekreteraren visade på mellan 1 och 6 procent, vilket motsvarar mellan 4 och 29 miljarder, eller något liknande.

Jag kommer inte att binda mig vid några siffror, men jag kan säga att i assistanshänseende pratar vi om åtminstone 100 miljoner. Det räcker för mig för att vi ska ägna stor kraft och förmåga åt att säkra våra system så att de inte missbrukas.

Vi är glada över Riksrevisionens rapport. Vi tycker att vi får någon form av certifiering för det arbete som bedrivs. Vi får i rapporten stöd för att vi har bra kvalitet i våra polisutredningar. Visst, vi kan utvecklas, men vi känner att vi är på rätt väg. Det är väl kanske det som är det viktiga, åtminstone för oss.

Vi har kommit från en situation där vi kanske halkade efter eller var sena i starten på mitten av 00-talet, och vi har nu byggt upp våra system och är på väg att utveckla dem ytterligare. Då skulle jag vilja att ni litar på vår förmåga och stöttar oss. Jag tror inte att jag behöver någon ytterligare styrning i det här sammanhanget. Vi är väl medvetna om uppdraget och ägnar det all den kraft vi kan, och jag tror att vi är på rätt väg.

Per Molander, Inspektionen för socialförsäkringen (ISF): Tack för inbjudan! Jag vill börja med att säga att ISF inte har något operativt ansvar på det här området. Det vi gör är att analysera förekomsten av bidragsbrott och utveckla tekniker för att upptäcka och bekämpa bidragsbrotten, och i första hand analyserar vi hur andra myndigheter arbetar mot det här. Det innebär att vi inte är direkt involverade i verksamheten.

ISF är en ganska ny myndighet. Vi har varit i gång sedan den 1 juli 2009. Vi har under den perioden, alltså drygt två och ett halvt år, publicerat tre rapporter som jag tänkte beröra kort, liksom ett remissyttrande som har viss relevans i sammanhanget.

Den första rapporten handlade om optimering av kontrollinsatser och var ett rätt teoretiskt arbete.

Sedan publicerade vi en rapport från ett samarbetsprojekt med Brottsförebyggande rådet som handlar om huvudtyperna av brott som ligger i skärningsmängden mellan bidragsbrott och skattebrott, alltså relativt kvalificerad brottslig verksamhet.

I höstas publicerade vi en rapport om kontroll av tandvårdsstödet. Det är intressant, eftersom tandvårdssubventionen är en förmån som är uppbyggd på ett ganska annorlunda sätt än de övriga socialförsäkringsförmånerna.

Jag ska också beröra vårt remissyttrande över SOU 2011:3 Sanktionsavgifter på trygghetsområdet.

Den första rapporten fokuserar på ett problem som alla myndigheter som arbetar inom det här området har, och det är interaktionen mellan vad myndigheten gör och vad de potentiella brottslingarna gör. De som överväger att tillskansa sig medel på oriktigt sätt iaktar vad myndigheterna gör. Deras agerande är inte oberoende av kontrollinsatserna. Det gör att det finns en sorts spel, interaktion, mellan de båda parterna som är intressant att försöka analysera.

För att testa en analysmodell plockade vi upp data från en numera klassisk utredning, VAB-rapporten, som Institutet för arbetsmarknadspolitisk utvärdering publicerade för fem år sedan ungefär som en underlagsrapport till FUT-delegationens arbete. Det gjorde vi därför att det i den utredningen fanns ett ganska rikt datamaterial som man kunde testa den här modellen på.

För att sammanfatta resultaten helt kort kan jag säga att slutsatsen var att det är motiverat med en relativt hög kontrollintensitet när det gäller den tillfälliga föräldrapenningen.

Vi har fått den situationen, som de flesta känner till, att vi har koncentrerat nästan hela kontrollresursen till en typ av felaktigheter, nämligen den att man ger felaktiga uppgifter om huruvida barn är på dagis eller i skolan. Det finns en annan lika stor grupp av felaktigheter som har att göra med om man är på arbetet eller inte. Den lämnades därhän när man förändrade kontrollsystemet.

Vår slutsats är att det förmodligen är en felaktig disponering av kontrollresursen. Den borde fördela sig jämnare över de här två typerna av felaktigheter.

Det är dessutom så, tror jag, att effekterna av förskolors och skolors rapportering har vittrat lite grann under de senaste åren. Det finns nu ett växande antal privata aktörer som kanske inte tar myndighetsuppgiften på samma allvar som en kommunal inrättning traditionellt gör.

En annan slutsats är att det är viktigt att använda den historiska informationen. Det går alltså att lära sig både i det korta perspektivet och i det lite längre perspektivet och utnyttja olika typer av bakgrundsvariabler när man disponerar sina begränsade kontrollresurser.

En reservation med hänvisning till vad Hans Lindblad sade inledningsvis är att datamaterialet är ungefär fem år gammalt och att det kanske har skett en del förskjutningar. Samtidigt tror vi att de grundläggande mekanismerna nog är desamma, alltså att det fortfarande finns en interaktion mellan myndigheten och den potentielle bidragsbrottslingen. Det gäller fortfarande.

Den andra rapporten som Brå var huvudproducent av byggde på intervjuer. Brå har den lite originella metoden att få in empiriskt material genom att intervjua personer som har begått brott för att höra hur de tänkte och hur de gjorde. Det ger en del ovanliga ingångar.

De identifierade tre huvudkategorier av brott i skärningsmängden mellan bidragsbrott och skattebrott. Den första är en förhållandevis oskyldig form, som innebär att man glider in i olaglig verksamhet. Det kan gälla personer med långvarig sjukskrivning eller sjukersättning som har någon hobbyverksamhet som börjar växa. Man kanske har en hund, och så får man två hundar. Sedan blir det fler, och så småningom har man en kennel och ett hunddagis. Man rapporterar då varken till myndigheterna om de inkomster man har från det här eller till Försäkringskassan att man inte längre är bidragsberättigad.

Det där är en typ av fel som i viss mån kan informeras bort. Samtidigt ligger här också ett visst tryck på Försäkringskassan att lära sig att läsa företagsuppgifter i deklARATIONER för att identifiera den här typen av verksamhet när det finns indikationer som pekar på det.

De två andra kategorierna är helt annorlunda till sin karaktär och fordrar helt andra motåtgärder.

Den ena är storskaligt organiserat svartarbete som huvudsakligen är ett skattebrott men där bidragsbrott ofta förekommer i kombination med detta, som en sorts grundplåt som säkrar en grundinkomst och som också gör det möjligt för de svarta arbetsgivarna att betala ut lägre löner än de annars skulle behöva. Det blir en subvention till svartarbete, helt enkelt.

Den andra formen är det storskaliga bedrägeriet med assistansersättning som har varit mycket uppmärksammat de senaste åren. Det är en typ av brottslighet som kräver ett utvecklat samarbete mellan Skatteverket, Försäkringskassan och polisen.

Slutligen kommer vi till tandvårdsstödet. Subventionen är uppbyggd på det sättet att den egentliga mottagaren, det vill säga patienten, inte är direkt involverad i hanteringen. När man besöker tandläkaren, betalar man ett nettobelopp och sedan får tandläkaren mellanskillnaden mellan prislistans belopp och vad patienten har betalat.

Det är ett system med en helt annan uppbyggnad än de flesta socialförsäkringsförmånerna, och nya lösningar skapar nya risker. Vår analys av det här systemet – så som det fungerade åtminstone fram till senhösten förra året – var att här finns en ännu outnyttjad potential i datamaterialet, det vill säga man skulle på ett effektivare sätt kunna utnyttja mönster i utbetalningar, stora belopp och annat som indikerar möjligt missbruk.

En observation som man också gör är att det är rätt svaga incitament för potentiella brottslingar på det här området att göra rätt. Sanktionerna är svaga och utnyttjas inte fullt ut. Dessutom har det visat sig att kontrollverksamheten inte i någon särskilt hög utsträckning beror av tidigare kontrollers resultat. Vissa tandläkare har utsatts för många kontroller utan att man har hittat något fel, och andra har inte utsatts för några kontroller alls. Stärker man återkopplingen, kommer man att effektivisera kontrollverksamheten.

Den sista punkten, som vi också berörde i det aktuella remissyttrandet, är rätt väsentlig, och det är att på grund av det här systemets utformning gäller inte bidragsbrottslagen, eftersom det när det förekommer fel är tandläkare som fuskar, medan den egentliga mottagaren inte är involverad, åtminstone inte direkt.

Vi uppmärksammade det här i vårt remissyttrande, och vi tror inte att detta är avsiktligt utan att det snarare är en lucka i lagstiftningen som borde täppas till genom att man för in tandvårdsstödet under bidragsbrottslagen.

Om jag avslutningsvis, trots det här begränsade underlaget, skulle våga mig på några generaliseringar, vill jag säga att det för det första är svårt att generalisera. Diskussionen kring det här problemet tenderar att innehålla väldigt allmänna utsagor om omfattning, till exempel: "Jag tror att svenskarna vill göra rätt." Den typen av utsaga är av begränsat värde i det här sammanhanget, därför att vi för ett effektivt arbete behöver bli mycket mer specifika. Åtgärderna mot den här typen av verksamhet måste anpassas till den specifika förmånen. Vilka är riskerna i förmånen, och vilka är incitamenten?

Slutligen vill jag säga att det är viktigt att tänka efter före. När man lanserar en regeländring eller en helt ny förmån som vi nu hade exempel på när det gäller tandvårdsstödet, måste man tänka igenom risken för felaktigheter och missbruk *innan* man sätter i gång systemet. Gör man det, har man förutsättning att bli oerhört mycket effektivare i det här arbetet än om man ska kompensera i efterhand för uppkomna felaktigheter.

Mats Wikström, Ekonomistyrningsverket (ESV): Tack så mycket för inbjudan! Jag bör väl lite kort säga några ord om ESV. Vi är inte en myndighet som betalar ut några bidrag över huvud taget, och vi är heller inte en myndighet som kontrollerar som Per Molanders myndighet. Däremot är vi en myndighet som till del har ett regelverk kring det ekonomiadministrativa området. En av de förordningar som vi skriver tillämpningsföreskrifter för är förordningen för intern styrning och kontroll som är en viktig del för alla utbetalande myndigheter att ta del av och följa på ett bra sätt.

Vi har varit ansvariga för ett samverkansuppdrag som vi redovisade i går. Det mesta är redan sagt av föregående talare när det gäller hur man ska hantera bidragsbrott, men jag kan nämna några saker.

Samverkansuppdraget var ett regeringsuppdrag som elva myndigheter fick och där vi var sammankallande. Samverkansuppdragets huvudsakliga syfte har varit att ta fram modeller och metoder för att komma till rätta med och få kunskap om systemövergripande risker och omfattningen av de felaktiga utbetalningarna från välfärdssystemen.

Här har man också följt upp implementeringen av lagar och förordningar som syftar till att öka möjligheten att upptäcka fel. I uppdraget har även ingått att lämna förslag till regelförändringar, organisationsföränd-

ringar och verksamhetsförändringar och även på hur samverkan ska ske och om den ska institutionaliseras på något sätt. Det här uppdraget har varit en samverkan i sig.

Jag vill nämna de myndigheter som har varit med i uppdraget. Det är Arbetsförmedlingen, CSN, Inspektionen för arbetslöshetsförsäkring, ISF, Kronofogden, Migrationsverket, Pensionsmyndigheten, Skatteverket, Socialstyrelsen och SPV.

Det här arbetet har alltså inte explicit handlat om bidragsbrott, utan fokus har i stället varit på att se på de felaktiga utbetalningarna. De felaktiga utbetalningarna är ju faktiskt inte samma sak som bidragsbrott.

Jag tänkte kort berätta lite grann om vad vi har sett när det gäller de felaktiga utbetalningarna. Vi har gjort, som redovisades här tidigare, en omfattningsstudie där frågan ställdes: Hur stort är problemet med felaktiga utbetalningar?

De felaktiga utbetalningar som vi försöker titta på är sådana som vi har konstaterat, men det finns också ett mörkertal där vi inte har sett att det är en felaktig utbetalning. En felaktig utbetalning kan ju både vara för stor och för liten, det ska man komma ihåg. Det går åt båda hållen.

Som statssekreterare Hans Lindblad sade är det väldigt stora osäkerhetsintervall. Dan vill inte gå i god för dem, men det ligger på någonstans mellan 4 och 29 miljarder om man skulle ta med alla osäkerheter som finns.

Jag tänker inte redogöra för metoden, men ett antal experter har tittat på och gått igenom varje bidragssystem enligt en viss metod och uppskattat osäkerheten för att komma fram till de här beloppen.

En annan uppskattning är att en tredjedel av de här felen är, som vi tror, medvetna fel från allmänheten. Där kan man komma in på vad man kan tro är bidragsbrott.

En slutsats som man har varit inne på här tidigare och som jag tycker är väldigt viktig är att jag tror att den här typen av siffror som kommer fram när vi gör de här omfattningsstudierna naturligtvis har ett visst värde, men för att verkligen komma till rätta med bidragsbrotten måste man ned på varje system och titta, för varje system är unikt i sig. Det är konstruerat på ett visst sätt och har helt olika förutsättningar system för system. Därför blir de här aggregerade värdena inte särskilt bra.

Då måste man, menar jag, utforma ett tillvägagångssätt så att den myndighet som ansvarar för systemet verkligen ser till att det är effektivt på alla sätt så att det inte blir felaktiga utbetalningar. Den myndighet som har det här systemet måste samverka med de myndigheter som det är lämpligt att samverka med. Det behöver inte vara just de här elva myndigheterna som nu samverkar, utan det kan vara på något annat sätt man ska samverka. CSN – till exempel – kanske behöver samverka betydligt mer med universiteten och högskolevärlden än med någon av de andra myndigheterna.

Den kanske viktigaste slutsatsen, tycker jag, när det gäller vårt arbete som har bedrivits under ett antal år är att man måste vara väldigt explicit för att komma till rätta med detta. Varje myndighet måste titta på sina system, ta ansvar för och titta på sina systems unika förutsättningar och samverka med dem som man finner det mest lämpligt att samverka med.

Läs gärna rapporten, den kom häromdagen!

Anders Perklev, Åklagarmyndigheten: Tack för att jag har blivit inbjuden till utfrågningen. Som har framhållits här är åklagarnas arbete självklart viktigt för att bidragsbrottslagen ska få en avsedd effekt. Jag tänkte huvudsakligen uppehålla mig vid bidragsbrottslagens tillämpning.

En del brott mot bidragssystemen rubriceras som bedrägeri. Det gäller bland annat en del fall av de allvarliga assistansbedrägerierna. På det området vill jag nämna att vi har ett utmärkt exempel på myndighetsövergripande samarbete mellan Åklagarmyndigheten, Ekobrottsmyndigheten, Rikspolisstyrelsen och Försäkringskassan.

Som också har framhållits av Dan Eliasson här vill jag påstå att just när det gäller de grova brotten fungerar vårt samarbete mycket väl.

(Bild 3) Tittar vi på brotten enligt bidragsbrottslagen, som huvudsakligen består av enklare och mindre allvarliga brott, ser antalet inkomna brottsmisstankar ut så här. Det är alltså en ganska så stor ökning från det att lagen introducerades år 2007 och framåt.

Det motsvarar givetvis inte en ökning av den faktiska brottsligheten. Det handlar om att myndigheterna har blivit bättre på att anmäla och också att den nya lagen har kommit att tillämpas alltmer.

(Bild 4) Vi är för 2011 uppe i ett antal på 7 400 inkomna brottsmisstankar. Vi kan titta på hur de handläggs vidare. Vi kan se att den så kallade lagföringen procentuellt har utvecklats på detta sätt.

Med lagföring menar vi den andel av de inkomna brottsmisstankarna som leder till åtal, strafföreläggande eller åtalsunderlåtelse. Åtalsunderlåtelse innebär att man har fastställt den misstänktes skuld i ärendet och registrerar detta i belastningsregistret.

Vi kan se att lagföringsandelen har stabiliserats på 59 procent. Det motsvarar ungefär genomsnittet för de brottsmisstankar av alla typer som kommer in till Åklagarmyndigheten.

Man ska komma ihåg att vi har väldigt många brottsmisstankar där vi har en väldigt hög lagföring. Det handlar till exempel om ringa narkotikabrott och rattfylleri där det finns analysbevis och teknisk bevisning som gör att brottsmisstanken i princip alltid kan leda till åtal, strafföreläggande eller åtalsunderlåtelse.

När det gäller bidragsbrotten är det lite besvärligare på det sättet, precis som har framkommit här, att uppsåt eller grov oaktamhet ska styrkas. Det är precis de bedömningarna som kan göra att inte alla brottsmisstankar leder vidare.

Vi har också ett överprövningssystem så att högre åklagare på begäran kan överpröva lägre åklagares beslut att till exempel lägga ned en förundersökning. Det innebär att vi har ett visst internt kontrollsystem och också att en viss andel av nedläggningsbesluten ändras och fallen tas upp igen.

(Bild 5) Tittar vi på hur brottsmisstankarna avslutas, det vill säga handläggs, ser fördelningen ut så här. Det visar att det är ett relativt litet antal åtalsunderlåtelse. I de flesta fall där man går vidare väcks åtal. Sedan finns det också ett antal strafförelägganden. I de fall, drygt 1 500 brottsmisstankar, där åtal ej väcks handlar det ofta om att det är svårt att styrka uppsåt eller grov oaktksamhet.

I det sammanhanget vill jag också nämna att det handlar om ganska få vårdslöshetsbrott. Det beror på att man ska nå upp till en grov oaktksamhet. Dessutom ska det i de fallen handla om icke ringa belopp. Också där finns en tröskel.

Vi försöker att hantera brottsmisstankarna så snabbt som möjligt, men det går inte tillräckligt snabbt. År 2010 hade vi en genomströmningstid från ett färdigt förundersökningsprotokoll – det som kallas FUP med vår terminologi – till beslut på 67 dagar. Nu har den gått ned till 55 dagar för år 2011. Jag hoppas att den ska kunna gå ned ytterligare.

Genomsnittstiden generellt i myndigheten ligger på 24 dagar från färdig förundersökning som levereras från polisen till beslut i åtalsfrågan. Här ligger vi lite över.

De ringa bidragsbrotten och brotten av normalgrad är så kallat polisledda. Det är polisen som färdigställer hela förundersökningen och levererar färdigt förundersökningsprotokoll till åklagaren. De grova brotten är åklagarledda. Där är det åklagaren som ger direktiv om hur förundersökningen ska utföras.

När det gäller just polisledda förundersökningar ingår de i det vi kallar för mängdbrott. Där har vi ett ganska omfattande arbete pågående. Vi har kommit ganska långt med att effektivisera våra rutiner. Vi har redovisat detta fortlöpande till regeringen.

Det handlar i praktiken om att skaffa strukturer som är effektiva och leder till en snabb handläggning. De polisledda förundersökningarna för de så kallade mängdbrotten går i ett särskilt spår och konkurrerar inte direkt med den dagliga handläggningen av andra kanske grövre brott.

Det är precis som Dan Eliasson har framhållit, självklart när man ställer dem direkt mot varandra, att de grövre brotten prioriteras framför de mindre grova.

Genom att kunna använda särskilda spår vid handläggningen av mängdbrott där vi utnyttjar möjligheten att bereda ärenden och kanske i viss mån också specialisera handläggningen tror jag att vi kan komma fram till en snabbare handläggning med högre kvalitet.

(Bild 6) Ett annat sätt att säkerställa kvaliteten och enhetligheten i handläggningen är att vi har rekommendationer och metodstöd till de enskilda åklagarna som ska handlägga bidragsbrotten och naturligtvis andra brott.

På detta område har vi en rättspromemoria från 2010 med rekommendationer om handläggningen. Det är för att man bland annat ska på ett enhetligt sätt sortera brotten i kategorierna ringa, normalgraden och grövre brott. Det är ett stöd för åklagarna.

Jag behöver inte gå igenom beloppen närmare. Jag vill peka på att det är viktigt för enhetligheten. Vi har i våra rättspromemorior också en rekommendation uttryckligen till åklagarna att se till att domar som kommer in vidarebefordras till den anmälande myndigheten och att man också kompletterar domen med ett ärendenummer. Detta är någonting som inte alltid fungerar, som Riksrevisionen också har framhållit. Det blir på det sättet väldigt svårt för de ingivande myndigheterna att få en bra återkoppling.

Nu hoppas jag att det ganska omfattande utvecklingsarbete som sker inom hela rättsväsendet med att knyta ihop våra it-system och få ett strukturerat flöde av information direkt från polisanmälan till åklagare, domstol och så vidare ska leda till betydligt bättre möjligheter på sikt att kunna återkoppla till ingivarna. På det sättet kommer det att vara möjligt att genom hela rättskedjan identifiera en enskild brottsmisstanke från ax till limpa och därmed också att kunna återkoppla, från anmälan av den enskilda brottsmisstanken till hur det slutligen gick i domstolen.

Vi fortsätter vårt arbete med att utveckla handläggningen av bidragsbrotten. Vi har Riksrevisionens rapport som vi analyserar, och vi tittar på hur vi kan åtgärda de brister som är framhållna där. Vi har ett samarbete mellan Åklagarmyndigheten genom vårt utvecklingscentrum i Stockholm, Försäkringskassan och Centrala studiestödsnämnden. Man kan ta upp frågor där om handläggningen och peka på vilka områden som behöver utvecklas till exempel när det gäller informationsutbyte.

Vi har också en utveckling mot en mer strukturerad återkoppling till polisen som är viktig eftersom polisen sköter förundersökningen i majoriteten av dessa ärenden. Det gör vi inom ramen för vårt arbete med att utveckla mängdbrotts hanteringen. Vi har skapat strukturerade samverkansforum mellan åklagare och polis på lokal nivå. Vi håller på att utarbeta ett it-baserat system som ska ge polisen återkoppling i de polisledda förundersökningarna om hur dessa hanteras vidare hos åklagare och om eventuella brister i hanteringen hos polisen.

Avslutningsvis vill också jag gärna framhålla att vi från Åklagarmyndighetens sida tillstyrker att man tittar närmare på möjligheterna att införa sanktionsavgifter. Vi har ett förslag i den riktningen. Vi har lämnat ett remissvar från myndighetens sida att vi gärna ser att man åtminstone för de enklare brotten skulle kunna ersätta de straffrättsliga sanktionerna med sanktionsavgifter.

Vi tycker att detta är ett område som är väl lämpat för att på det sättet både få en effektivare uppföljning och spara lite på rättsväsendets resurser. Vi menar också att man kanske kunde titta på att använda sanktionsavgifter i något vidare utsträckning än vad utredningen har föreslagit.

Ingrid Burman, Handikappförbunden: Tack för inbjudan och för möjligheten att få ge ett perspektiv utifrån handikappförbunden. Det kanske är ett något annorlunda perspektiv än vad vi har hört hittills i dag.

Jag ska först berätta att Handikappförbundens samarbetsorgan är ett organ för 39 olika funktionshinderade förbund som tillsammans organiserar ungefär 450 000 individer. Många av dessa har ett verkligt stort intresse av att man inte missbrukar eller överutnyttjar de trygghetssystem som finns och naturligtvis också att man bekämpar brottslighet. Det är självklart. Jag vill verkligen lägga den grunden.

Med det sagt vill jag också påpeka att om man ska behålla trovärdigheten och legitimiteten för systemen måste man upprätthålla både rättsäkerheten och individens rätt att få begriplig information, stöd, hjälp och service. Där menar vi att det finns brister i dag.

Det finns brister hos en rad myndigheter. Vi har hört om omorganisationer och slimmade organisationer. Man har kanske inte alltid tid och möjlighet att ge informationen. Man kan sätta det i relation till att väldigt många människor har behov av just stöd.

Om man till exempel har svårt att ta till sig information kan man behöva särskilt stöd. Nu talar jag om kognitiva funktionsnedsättningar som gör det svårt att ibland förstå regler och frågor på blanketter.

Man kan ha synskador som gör att man inte kan ta till sig vanlig text utan det krävs tolkning av annan person. Har man vissa fysiska funktionsnedsättningar kan det vara svårt att använda telefon eller tangentbord.

Samtidigt använder sig myndigheterna i allt större grad i dag av webbaserad information och inspelad information. Förmånstagarna ska ta till sig detta via tonvalstelefon.

Dyslexi, afasi eller koncentrationssvårigheter gör det också svårt att läsa in olika regelverk. Har personen dessutom en annan kulturell bakgrund och inte känner till hur det svenska samhället är uppbyggt eller hur myndigheternas olika ansvarsområden är blir det ännu svårare.

Människor som har en funktionsnedsättning eller kroniska sjukdomar har väldigt många myndighetskontakter. Det vet vi i dag. Det finns kartlagt på olika sätt. Det gäller även föräldrar med barn som har funktionsnedsättning.

Har man många myndighetskontakter ökar risken att det sker missar då och då. Dessutom blir det väldigt tydligt att regler och beräkningsgrunder är olika mellan myndigheter och också inom myndigheter. Hur man anger inkomst eller beräknar hyra är två exempel på sådant som kan skilja sig mellan myndigheterna.

Det innebär också att har man en gång lärt sig ett regelverk betyder det inte att man förstår hur ett annat fungerar. Jag vill lämna den bakgrunden.

När bidragsbrottslagen infördes var det ett antagande i botten att det betalades ut 20 miljarder för mycket från trygghetssystemen. Man antog att ungefär hälften av detta berodde på fusk. Med den grunden kriminaliserade man i lagen inte bara uppsåt utan också den grova oaktsamheten.

Vi vet i dag att detta är väldigt osäkra siffror. Vi är lite grann bekymrade av att man drar den uppsåtliga brottsligheten, den grova oaktsamheten och de felaktiga utbetalningarna i ett härad. Vi menar att man måste göra ganska stor skillnad på detta.

När vi läser revisionsrapporten ser vi att antalet uppklarade bidragsbrott är mycket litet. Man antar där, och det är också vad jag hör i diskussionen i dag, att det beror på att det är svårt att bevisa att människor har uppsåt eller att det är grov oaktsamhet.

Då är frågan: Vad ska vi dra för slutsatser av det? En slutsats kan vara att det inte är så ofta som man begår detta brott med uppsåt eller av grov oaktsamhet.

Det kanske är så att väldigt mycket av de felaktiga utbetalningarna beror på misstag. Det kan vara att man inte förstår informationen.

Det kan också vara så, och det har vi i dag sett ett antagande om, att myndigheterna inte heller är riktigt på det klara med hur utbetalningarna ska ske.

Om man drar den slutsatsen är det kanske inte så mycket av repressalier och sanktionsavgifter som ska till. Då är det kanske det förebyggande arbetet som ska till.

Det handlar om att man ska fokusera på att verkligen ha regelsystem som gör att man kan ge stöd och hjälp så att människor ska förstå. Därmed får man också mindre felaktiga utbetalningar.

Vi är också kritiska mot den bidragsspärr som infördes. Om man döms för dessa brott och det är av grov oaktsamhet får man inte längre tillgång till dessa bidrag. Vi menar, även om jag vet att inte alla tolkar det så, att detta är en typ av dubbelbestraffning.

Nu diskuteras införandet av ett administrativt sanktionssystem i syfte att motverka att bidrag och ersättningar betalas ut på felaktiga grunder eller med för högt belopp. Vi hörde just åklagarämbetet tala om sanktioner.

Det är mycket tveksamt om rädslan för en sanktionsavgift kan rätta till oavsiktliga fel. Nu talar jag hela tiden om de oavsiktliga felen. Vi kan inte se att detta skulle ha en preventiv funktion.

Vi menar att det kan vara väldigt onödigt om det träffar individer på grund av bristande förmåga att ta till sig information. Det är onödigt helt enkelt.

Det är också väldigt besvärande att man inte skiljer på fusk och felaktiga utbetalningar där det inte beror på uppsåt att man får utbetalningen. Det kan också bero på kassans eller myndighetens misstag.

Jag vill betona att vi inte alls motsätter oss kontroller. Det är bra. Vi delar uppfattningen att varje krona ska gå till dem som har rätt till det. Kontroller är bra, och de ska man naturligtvis genomföra.

Vi efterfrågar ett preventivt och stödjande arbete inom myndigheterna i stället för att allt fokus ska ligga på det defensiva och det straffande. Man kommer inte att lösa problemet med felaktiga utbetalningar om man enbart fokuserar på detta.

Vi tror dessutom att det stödjande arbetet skulle vara lönsamt för myndigheterna. Det skulle definitivt minska antalet felaktiga utbetalningar.

Slutsatserna som vi har dragit är att den faktiska överskattning som man en gång i tiden gjorde av fusket riskerar att man fokuserar alltför mycket på repressalietänkande.

Det innebär att fokus på det förebyggande och lönsamma arbetet har uteblivit när det gäller att komma till rätta med felaktiga utbetalningar.

Anna Pettersson Westerberg, Socialdepartementet: Tack för möjligheten att få komma hit och tala om fel och bidragsbrott i socialförsäkringarna.

Ordförande, ledamöter, företrädare för myndigheter och Regeringskansliet, om jag ska vara helt ärlig skulle jag vilja slippa att hålla det här anförandet i dag. Missförstå mig inte. Socialförsäkringar är något av det mest fantastiskt intressanta man kan ägna sig åt här i livet. Det är vi säkert flera som tycker här. Det är väldigt ärofyllt att få var här i riksdagen och tala i dag. Men det är trist att bidragsbrott, fusk och missbruk finns i systemen. Jag önskar att vi kunde fokusera och lägga tiden på andra viktiga saker.

Jag är också helt övertygad om att det trots allt är nödvändigt att vi ses här i dag. Problemen finns, och vi måste diskutera den här frågan på ett så precist och nyanserat sätt som vi bara kan. Frågan förtjänar uppmärksamhet precis på samma sätt som alla andra viktiga frågor vi ägnar oss åt i socialförsäkringarna och välfärdssystemen.

Det är viktigt att vi för debatten med stor respekt för alla som behöver dessa stöd från socialförsäkringssystemen och råkar befinna sig i en utsatt situation. Det kan vi alla hamna i när vi minst anar det. Udden får aldrig riktas fel. Det är jätteviktigt.

Jag tror att många som arbetar med socialförsäkringarna känner och kände som jag gör. Detta är en jättetråkig sak som vi måste arbeta med. Jag tror också att det var skälet till att vi under många år undvek att tala om dessa frågor och också lät bli att arbeta med bidragsbrott, fusk och fel i socialförsäkringarna. Vi vågade inte ta i frågorna helt enkelt.

Vi gjorde det för att vi var rädda för att skada trovärdigheten i socialförsäkringarna. Vi ville så väl i systemen. Jag tror att vi måste tänka precis tvärtom. Det är just för att slå vakt om socialförsäkringarna som vi måste jobba med fel, fusk och brott i försäkringarna.

Det kom ett perspektivskifte i synen på socialförsäkringarna. En vändpunkt var Alf Svenssons uttalande 2002 om att det finns fusk i socialförsäkringarna och bidragssystemen. Det är ganska intressant att det krävdes en kristdemokrat och en mycket erfaren sådan för att peka på kejsarens nya kläder i den här frågan. Att de problemen fanns var någonting som många av oss anade.

Efter Alfs uttalande följde en debatt i Sverige om fusk som var mycket intensiv. Detta var inte en ovanlig syn i debatten. Debatten i dag är inte lika intensiv. Det finns några enskilda undantag som rör brotten i assistansersättningen och de spektakulära brott vi ser där.

Tonläget har förskjutits. Vi har en fördjupad och mycket bättre diskussion i dag. I mina ögon är det mycket bättre att vi har en mer seriös och nyanserad diskussion. Jag tycker inte att frågan är mindre viktig för att vi inte diskuterar den så spektakulärt som vi gjorde då.

Jag ska vara helt tydlig. Detta är ett viktigt samhällsproblem som förtjänar all uppmärksamhet. Samtidigt ska vi inte överdriva problemen. Vi måste vara så nyanserade som vi bara kan i frågan.

När man försöker vara det och förstå problemet här kan man fråga sig: Hur stor är omfattningen? Hans Lindblad har varit inne på detta. Omfattningen är svårbedömd. Uppskattningarna genererar ibland fler frågor än de besvarar.

Som också ESV:s generaldirektör var inne på var år 2010 uppskattningen av omfattningen av fusket i välfärdssystemen 16 ½ miljard kronor men med en felmarginal från 4 miljarder till 29 miljarder kronor. De svåra utmaningarna i beräkningarna är att fånga det så kallade mörkertal som finns.

För att få lite perspektiv på de 16 ½ miljarderna kan jag säga att vi lägger ungefär 24 miljarder på att finansiera barnbidraget. Vi skulle till exempel kunna använda dessa till att finansiera åtminstone lejonparten av barnbidraget. Det är stora pengar.

(Bild 7) Vi har gjort en sammanställning på Socialdepartementet. Vi gjorde en rapport som heter *Färre men värre*. I dess kölvatten har vi försökt att fånga den faktiska omfattningen på socialförsäkringsområdet och de pengar som arbetet genererar.

Detta är färska siffror som vi precis har sammanställt tillsammans med min kollega Johan Stuart. Uppskattningsvis antingen återkrävdes eller stoppades utbetalningar från våra två stora myndigheter på socialförsäkringsområdet Försäkringskassan och Pensionsmyndigheten på ungefär drygt 1 miljard kronor under föregående år.

De förmåner som genererade flest kontrollutredningar handlade inte bara om assistansersättningen, som man skulle kunna tro och som det skrivs mest om. Det handlade om sjuk- och aktivitetsersättning, det vill säga förtidspension, bostadsbidrag, barnbidrag och föräldrapenning. Av Försäkringskassans återkrav handlade ungefär hälften om sjukersättning och sjukpenning.

Vad innebär detta? Det är lite olika saker. Det kan handla om till exempel skenseparationer som maximerar underhållsstöd och barnbidrag. Det kan också handla om förtidspensionärer som arbetar.

Socialförsäkringsministern var nyligen i Helsingborgs hamn och tittade på det samarbete som finns där mellan tullen och Försäkringskassan. Där visade det sig att flera av dem som stoppades vid införsel av alkoholhaltiga drycker i väldigt stor mängd och annat uppbar ersättningar från socialförsäkringssystemen på felaktig grund. Det är ett mycket intressant samarbete.

Det var lite om omfattningen.

Varför är detta viktigt? Det är flera som har varit inne på det i dag. Att bidragsbrott, fel och fusk är ett ekonomiskt slöseri är en sak. Det är viktigt med effektiv hushållning av de ekonomiska resurserna. Tro inte att jag tycker någonting annat. Jag har varit tio år på Finansdepartementet bland annat med vår kollega Hans Lindblad och tycker verkligen att detta är viktigt.

Men det är också ett moraliskt problem. Vi måste slå vakt om socialförsäkringarna och motverka fel och fusk för de människor som allra mest behöver dem. Bara de som behöver hjälp och har rätt till försäkringar och bidrag ska få dessa ersättningar. Det handlar om respekten för människor som behöver systemen allra mest.

Det är det viktigaste skälet till varför vi ska tala om och jobba med dessa frågor. Det handlar om att motverka brott, fel och fusk i välfärdssystemen. Urholkar vi detta försäkringar vi inte bara skattepengar som kunde ha kommit andra till nytta. Vi försäkringar också en hel del omistliga värden som finns i den svenska välfärdsmodellen.

Bidragsbrotten riskerar nämligen att minska legitimiteten för välfärdssystemen och socialförsäkringarna. När sådana härvor som finns i assistansersättningen nystas upp riskerar det inte bara att få påverkan för stunden, just för dem som fuskar eller bara i den aktuella förmånen utan för legitimiteten i hela välfärdssystemet. Det är allvarligt.

Det är nästa viktiga argument till varför vi ska fortsätta att jobba med frågan och lägga vår största kraft på att minska fel och fusk i socialförsäkringarna. Vi har större värden än vad jag tror vi tänker på dagligen och någonsin anar att försvara.

Det har visat sig i studier att i samhällen såsom det nordiska som vi lever i är det allmänna förtroendet mellan människor högt. Det kallas i litteraturen för *general trust*. Då fungerar också skatte- och välfärdssystemen betydligt bättre och korruptionen är lägre. Det finns ett samband mellan förtroendet för välfärden och offentliga institutioner och människor emellan och korruptionen.

(Bild 8) På bilden som visas – jag har fått bilden från OECD – ser ni korruptionsmätningen mellan olika länder. På ena sidan visas *confidence*, alltså det förtroende som finns för olika institutioner. Som ni ser finns det ett mycket tydligt samband mellan dessa. I länder där förtroendet är högt är korruptionen låg. Vi kan titta lite grann på hur länderna är placerade. Sverige ligger trea, Danmark och Finland ligger högst. I botten av fördelningen ser vi bland annat Grekland, Portugal och Italien. Om vi ställer detta i relation till de problem vi har i Europa tror jag att det är en nyckel till de problemen, nämligen förtroendet mellan väljare och valda, förtroendet för institutioner och förtroendet för systemen.

Det generella förtroendet är en naturtillgång, något som vi har i det svenska systemet. Den naturtillgången har vi gemensamt lyckats arbeta fram. Den är lika viktig som skogen och järnmalm — och som gruvorna, som Kurt Kvarnström ofta lyfter fram i våra diskussioner. Tillsam-

mans måste vi vårda den naturtillgången. Ett eroderat förtroende för våra välfärdssystem och myndigheter på grund av fusk och brott riskerar att få negativa konsekvenser, och vi hamnar i en negativ spiral. Det är därför ett mycket viktigt argument för att jobba mot fel och fusk.

Regeringen tar frågan om fusk på mycket stort allvar. Hans Lindblad har lite grann varit inne på vad vi gör på det området, och jag tänkte därför vara ganska kort. Som ni vet har ett antal intressanta utredningar bedrivits på det här området. Den kanske viktigaste var FUT-delegationen och deras arbete. Vi jobbar fortfarande med att ta hand om flera av deras förslag. Men vi har också genomfört bidragsbrottslagen som vi talar om i dag liksom lagen om underrättelseskyldighet, vi har gjort lagförändringar för att utöka elektroniskt informationsutbyte, gjort förtydliganden av myndigheternas ansvar och gett uppdrag om bättre samordning. Listan kan göras lång.

Socialdepartementet har en specifik del i detta. Utredningen om assistansersättning kom i veckan och Månadsuppgiftsutredningen ska göra det hela lättare genom att förenkla. Vi har också utredningen om sanktionssystemen. Myndigheterna på socialförsäkringsområdet – Försäkringskassan, Pensionsmyndigheten och Inspektionen för socialförsäkringen – ägnar mycket stor möda åt att kartlägga, utreda och bekämpa de här brotten. Stora framsteg har gjorts på området under senare tid, inte minst av Försäkringskassan.

Hur ser vi då strategiskt på detta? Vi har två tydliga ben i vårt utvecklingsarbete, och de benen måste gå i takt eller åtminstone utvecklas parallellt. Det ena är att det ska vara svårt att uppsåtligen fuska och begå brottsliga handlingar. I den rapport som vi skrev, *Färre men värre*, finns siffror som visar att utvecklingen går i riktning mot att brotten blir grövre men färre och till högre belopp. Det andra benet är att det måste vara lätt att göra rätt. Som har påpekats flera gånger i dag är kanske hälften av de 16 ½ miljarderna oavsiktliga eller slarviga fel som vi begår.

Både enskilda individer och myndigheter gör fel. Det kan handla om felaktigt uppskattade framtida inkomster, fel i blanketter, slarv eller krav att få in uppgifter, sådant som myndigheterna redan vet. Också det kostar i förtroende och legitimitet och kan skapa irritation. Här jobbar våra myndigheter Pensionsmyndigheten och Försäkringskassan med att redan inom nu gällande lagstiftning och förmåner utveckla och jobba mot en förenkling och en modernisering.

Inte minst tror vi att den utveckling vi är djupt inne i med automatisering – ungefär som den färdigifyllda deklarationsblanketten – och alla möjligheter som nätet ger oss, liksom alla appar vi har i våra telefoner, ska kunna göra det mycket enklare för fler. Särskilt viktigt är det för de grupper som Ingrid Burman talade om att vi går mot ytterligare förenkling och modernisering.

Arbetet mot de uppsåtliga bidragsbrotten måste gå hand i hand med att göra det enklare för vanliga människor i kontakterna med välfärdssystemen. Ju lättare det är att göra rätt för de allra flesta, desto mer kraft kan vi lägga på att bekämpa de allvarliga brott som ganska få människor faktiskt begår.

Vi tror att ett viktigt steg också är att minska toleransen för brott. Här verkar det som om utvecklingen går i rätt riktning, vilket nämnts tidigare i dag. Kanske är det arbetet mot fel och fusk som har bidragit till det.

(Bild 9) Låt mig innan jag avslutar visa ytterligare två bilder. Jag har fått bilderna från Markus Uvell på Timbro och undersökningarna har gjorts av Demoskop. Jag tycker att de är jätteintressanta. På bilden som visas på duken ser ni två frågor som ställdes. Den första var: Är du beredd att lämna felaktiga uppgifter till Försäkringskassan? Andelen som svarade ja på den frågan har från 2002 till 2011 sjunkit från 10 till 2 procent. I åldersgruppen 24–40 år har andelen sjunkit från anmärkningsvärda 17 till 3 procent. Håller det på att ske ett systemskifte i bidragsmoralen beträffande vad man tycker är viktigt och oviktigt? Den andra frågan var: Hur lindrigt respektive allvarligt tycker du att det är att uppge felaktiga uppgifter till Försäkringskassan? Andelen som tycker att det är allvarligt har ökat från 76 till 84 procent.

(Bild 10) På nästa bild kan ni se att frågan var: Skulle du kunna tänka dig att göra något av följande om du visste att du inte skulle få någon påföljd? Andelen som svarar ja på att uppge felaktiga uppgifter till Försäkringskassan, även om man skulle komma undan med det, har minskat från 10 till 2 procent. De två nedre kurvorna på bilden visar att detta är i klass med att slå någon man ogillar eller att köra rattonycter. Det är alltså något man upplever som djupt omoraliskt, fastän man skulle komma undan med det. Man kan därför fråga sig om det gått från att vara ett vardagsbrott till att vara sådant som vi tycker är helt uteslutet att göra.

Utfrågning

Ordföranden: Efter de inledande anförandena övergår vi så till dagens andra block, det vill säga socialförsäkringsutskottets ledamöters utfrågning av dem som hållit anföranden i dag. Det går också bra att rikta en fråga till övriga inbjudna företrädare för organisationer och myndigheter. Jag ber ledamöterna hålla sina frågor korta och tydligt klagöra vem eller möjligen vilka man vill rikta frågan till. På så sätt hinner så många som möjligt ställa frågor. Vi räknar med att avsluta utfrågningen kl. 11.50.

Vice ordföranden: Jag vill börja med att tacka för föredragningarna. De var alldeles utmärkta och vi fick en samlad bild. Utfrågningen gäller bidragsbrottslagen, men jag ska påminna om att det till viss del handlar om bidrag men i stor utsträckning också om de ersättningar vi har inom våra försäkringssystem. Legitimiteten för dem är naturligtvis viktig, och därför måste vi säkerställa att det hela hanteras på rätt sätt.

Jag tänkte ställa en fråga till Försäkringskassans generaldirektör. Jag gör det med utgångspunkt i diskussionen om felaktiga utbetalningar. Det blir ibland en diskussion om två olika perspektiv. Det ena är när enskilda personer, medvetet eller omedvetet, försöker tillskansa sig förmåner som de i efterhand inte visar sig ha rätt till. Det andra är när Försäkringskassan administrativt gör fel, betalar ut felaktiga ersättningar. Båda delarna är givetvis bekymmersamma från ekonomisk synpunkt och från legitimitetssynpunkt.

Jag tar fasta på det inlägg som Ingrid Burman hade. Jag har noterat att inte bara företrädare för handikapporganisationer utan också för pensionsorganisationer och andra har känt att det ibland är oerhört krångligt och man är oerhört rädd för att göra fel, för man vill absolut inte bli anklagad för något brott.

Då kommer vi in på frågan hur Försäkringskassan ska möta detta med å ena sidan automatiserade system med iPhones och appar och allt, som många av oss tycker är smidigt, och å andra sidan det ökade behovet av personliga möten. Många människor känner att de vill ha ett personligt möte, att de vill ha någon som berättar, tolkar, översätter och förklarar, allt för att de inte ska göra fel. Det är oerhört viktigt även från myndighetens synpunkt eftersom det säkerställer legitimiteten i försäkringen.

Min fråga till generaldirektören är: Vilka insatser kommer Försäkringskassan framöver att göra för att förhindra att det blir fel och att man kan få rätt stöd så att man gör rätt? Jag tror att de flesta vill göra rätt.

Dan Eliasson, Försäkringskassan: Herr ordförande! En oerhört central fråga är hur Försäkringskassan ska utvecklas i framtiden. Vi brukar tala om antikrängel. Vi är medvetna om att vi och många andra myndigheter uppfattas som krångliga och svåra att ha att göra med. Till vårt försvar kan vi säga att det ibland beror på det regelverk som beslutas i dessa byggnader – de är inte alltid utformade för att vara så enkla som möjligt – men ibland beror det också på oss.

Vi har fått ett uppdrag av regeringen att någon gång i mitten av april redovisa förslag till administrativa förenklingar som vi tycker är viktiga och som kan göra det lättare för medborgarna att ta kontakt med oss. Vi ägnar stor uppmärksamhet åt det. Jag tror att vi skulle kunna göra många, många sidor med förslag, men vi ska försöka begränsa oss till det mest viktiga. Det är de formella delarna där vi kommer att be om regeringens hjälp.

Som en pendang till det arbetet kommer vi själva att fördjupa vårt antikrängelarbete och försöka förenkla för brukare, kunder, att ha med oss att göra. Ni kommer att löpande se effekter av detta under de kommande åren. Det är en viktig strategi för oss i servicehänseende men också för att undvika oavsiktliga fel, och även medvetna fel, ska jag säga.

Sedan har vi två verksamheter som jag vill nämna.

Jag har blivit utomordentligt imponerad av vår förmåga att ge service via telefon, vårt kundcenter. Jag har de senaste månaderna lyssnat på över hundra samtal med kunder, och inte vid något tillfälle har jag uppfattat en

missnöjd kund. Någon har varit lite frågande ibland, men man är väldigt nöjd med de besked man får. Vi kan hjälpa människor att hitta rätt i det svåra regelverket. Vi har faktiskt utvecklat ett väldigt bra it-system som kan hjälpa oss vid handläggning via telefon. Vi hade 85 procent nöjda kunder över telefon 2011, vilket är väldigt bra.

Nyckelfrågan är, och det kanske är det som i grund och botten är ursprunget till frågan: Hur gör vi med de människor som har svårt att kommunicera med oss på nätet eller via telefon? Jag var senast i går i Malmö och träffade flera kunder på ett servicekontor. Där ser vi att det är människor med utomnordisk bakgrund, kanske med annan kulturell bakgrund, och människor som har det svårt med kognitiva färdigheter och som behöver stöd och hjälp.

Vi ska lämna ett förslag till regeringen i mitten av april, så att regeringen kan komma tillbaka till riksdagen med en diskussion om hur servicekontoren ska hanteras i framtiden. Vi tror att det finns en viktig framtid för servicekontor. Jag vill understryka att jag säger servicekontor, inte servicekontoren. Det finns en viktig betydelse för servicekontor även i framtiden, för det kommer alltid att finnas människor som har behov av vägledning. Om vi får förtroendet att hantera den frågan får vi försöka utforma våra tjänster på ett sådant sätt att de blir kostnadseffektiva och möter de behov som finns på marknaden. Ungefär så tänker vi.

Finn Bengtsson (M): Också jag vill tacka för bra föredragningar.

Jag har två huvudfrågor som jag vill rikta till Riksrevisionen. Jan Landahl inledde med att tala om att man har begränsat uppdraget ganska mycket till tillämpningen av bidragsbrottslagen. Och statssekreterare Hans Lindblad på Finansdepartementet belyste just att det bara är *ett* redskap mot fusk eller felaktig utbetalning som regeringen arbetar intensivt med.

Man kan se bidragsbrottslagen i ljuset av statens inkomster och utgifter. Skattebrottslagen kontrollerar statens inkomster i någon mening, och bidragsbrottslagen ska då finnas till för att vara en kontroll av statens utgifter.

Min fråga är, utifrån de slutsatser som man drog av bidragsbrottslagen, om Riksrevisionen skulle göra samma analys av skattebrottslagen och komma till samma slutsatser. Har ni gjort detta eller tänker ni i de termerna? I förlängningen av frågan drabbas man ofta, som vi har hört, av att riskera att vara både bidragsbrottsutövare och skattebrottsutövare.

Finns det någon mening med att titta på de här två lagrummen tillsammans när man gör en analys av värdet av bidragsbrottslagen?

Den andra frågan handlar om de siffror som nämndes av Riksrevisionen. År 2010 var det bara 20 000 ärenden på Försäkringskassan som ledde till att 159 fall personupplärdades, alltså 0,8 procent. Detta motsvarar egentligen regeringens bedömning på den lägre skalan, som jag ser det, nämligen 0,9–5,8 procent av den totala utgiften. Detta är rätt jämförbart, för den

lägre uppskattningen är ju den uppenbara uppskattningen, alltså ljustalen och inte mörkertalen. Min fråga är: Visar inte siffran 0,8 procent att man egentligen har hamnat ungefär där regeringen gör sin uppskattning?

Jan Landahl, Riksrevisionen: På den första frågan, om vi tänker göra någon jämförande granskning av skattebrottslagen och bidragsbrottslagen, kan jag säga direkt att vi inte har det i pipelinen, även om det onekligen är intressant att jämföra inkomstsidan med i det här fallet utgiftssidan. Men vi har inte planerat att titta på lagrummen tillsammans.

När det gäller de så kallade 0,8 procenten använde jag det som ett exempel där man utgår från ungefär 20 000 kontrollutredningar. Det är svårt att värdera om det är bra eller dåligt. Men man kan jämföra detta med avsikten som regeringen och riksdagen hade med själva lagstiftningen. Syftet med lagen var ju en utvidgning av det straffbara området. För att svara på frågan om det har fått effekt är det 1 procent av de vårdslösa bidragsbrotten som faktiskt går vidare till polisanmälan. Av det drar jag slutsatsen att effekten är begränsad av att man vidgade det straffbara området.

Vi drar ingen direkt slutsats av detta utan konstaterar att vi ser en begränsad effekt. Sedan får riksdagen naturligtvis värdera om det var det som var avsikten med lagen. Regeringen har svarat på detta och sagt att det kanske är väl tidigt men att man ändå har en fundering på att göra en översyn av bidragsbrottslagen, om jag rätt kommer ihåg regeringens skrivelse.

Det är svårt att värdera om detta är ett bra eller dåligt resultat. Det som är bekymmersamt är den oerhört långa tid som det tar från att en misstanke uppstår tills det kommer till någon form av avslut i denna kedja. Min misstanke är att här tappar man en hel del av den så kallade preventiva effekten som man faktiskt vill uppnå. Det finns också i lagstiftningen ett skyndsamhetskriterium.

Som många har sagt här i dag är nog detta att göra rätt från början det som skapar den största preventiva effekten, kanske mer än själva åtalet i sista skedet.

Solveig Zander (C): Det har varit otroligt intressant att lyssna här. Det har framkommit att det finns många anledningar till att det begås bidragsbrott och att folk i allmänhet inte vill bidra till att begå bidragsbrott. Ändå gör man det.

Till exempel Brå säger att bidragsbrotten ökar, och de storskaliga brotten ökar. Det är så många olika delar i det här. Ni har sagt att det finns olika sätt att komma till rätta med det här, bland annat genom att höja eller förändra straffskalorna eller att man på andra sätt skulle bli mer effektiva.

Jag väljer att vända mig till två myndigheter, Försäkringskassan och Arbetsförmedlingen, och undrar: Vad skulle ni behöva för att kunna jobba mer effektivt med att bekämpa att det begås brott?

Dan Eliasson, Försäkringskassan: Herr ordförande! Jag tror att jag försökte antyda i avslutningen av mitt inledningsanförande att jag är av uppfattningen att Försäkringskassan har byggt, och håller på att bygga, starka och goda strukturer för att jobba med fusk och bidragsbrott.

Vad vi brottas med gång efter annan är balansen mellan hur mycket tid och kraft vi ska lägga på kontrollinsatser och hur mycket vi ska ägna åt produktion. Vi kan naturligtvis ägna kontroll genom hela kedjan ännu större uppmärksamhet, att det blir rätt från början, och vi kan välja att ägna mer tid åt efterhandskontroll på impulser från olika aktörer, oss själva och andra. En väldigt grannliga fråga är hur vi ska balansera det, och jag har inget bra svar. Jag tror inte att vi ligger felbalanserade just nu. Jag tror att vi ska försöka ge oss själva möjligheten de kommande åren att se om de strukturer vi håller på att bygga just nu kan fungera.

Vad jag kan känna oro för, ska jag villigt erkänna, är de finansiella förutsättningarna långsiktigt. Vi pressas hårt, och det är ett väldigt stort fokus från våra kunder på att få ut pengar i tid, för många människor lever på marginalen. Barnbidrag, föräldraförsäkring, sjukersättning, sjukpenning betyder väldigt mycket för människor. Om vi pressas för hårt ökar riskerna för att vi kommer att göra fel och missa i strukturerna.

Jag tror att staten – nu blir det en formell budgetförhandling här, herr ordförande – gör klokt och rätt i att inte pressa oss för hårt, för jag tror att långsiktigt kan det vara kontraproduktivt. Att inte pressa oss för hårt finansiellt och att lita på vår förmåga just nu är de två viktigaste instrumenten.

Ordföranden: Jag märkte att de närvarande statssekreterarna spetsade öronen.

Mattias Román, Arbetsförmedlingen: Jag tackar för frågan. Jag skulle vilja instämma med Försäkringskassan i att vi har ett lagstöd som går att använda för att utveckla vår verksamhet i de här frågorna, som det ser ut i dag, och ber att få återkomma mer formellt om det är något annat som vi tycker att vi behöver. Den styrning som finns i dag är fullt tillräcklig.

Något som är lite försvårande för Arbetsförmedlingen är att de flesta av våra förmåner inte faller under bidragsbrottslagen, utan om det begås brott är det oftast bedrägerier mot arbetsgivarstöden. Det försvårar det interna arbetet för oss att vi har olika lagstiftningar att ta hänsyn till. Men jag får nog be att få återkomma om det är något mer formellt som vi uppfattar att vi behöver.

Ulf Nilsson (FP): Det är väldigt intressanta föredragningar. Alla besjålas väl av den grundläggande uppfattningen att det är viktigt att vi har försäkrings- och bidragssystem som fungerar, men det är också viktigt att det finns ett allmänt förtroende och att rätt personer får rätt bidrag i rätt tid.

Hela revisionsgranskningen är väldigt kopplad till de konkreta resultaten av den nya bidragsbrottslagen, hur mycket som har resulterat i lagföringar och så vidare, medan kvalitativa mjuka data om hur den nya lagen har påverkat normförskjutningar och attityder i stort är mycket svårare att få fram. Icke desto mindre är det viktigt att resonera om det.

Min första lite allmänna fråga till i första hand Riksrevisionen är: Vilka möjligheter ser ni att vidga frågan och i någon form återkomma med en helhetsbeskrivning, inte bara av hur brott och polisanmälningar påverkas av en ny lag utan också hur normförskjutningarna, som bland annat Ann Westerberg visade här, förändras i samhället och hur de kan hänga samman med detta? Det är en mycket svår fråga, men bara för att den är svår ska man inte undvika att titta på den.

Den andra delen som Riksrevisionen har visat här om svårigheten ibland att ta upp polisanmälningar och fullfölja dem är naturligtvis väldigt viktig att följa upp. Därför handlar min andra fråga om de rekommendationer som Riksrevisionen ger till både de bidragsgivande och brottsutredande myndigheterna, om hur man åstadkommer en bättre återkoppling och kompetensutveckling när det gäller myndigheternas kunskap om hur en anmälan ska se ut och om polis och åklagares möjligheter att gå vidare. Frågan handlar också om återkopplingen mellan polis och åklagare, hur en utredning ska se ut för att det ska vara rimliga förutsättningar och meningsfullt att gå vidare till åklagarmyndighet och så vidare.

Jag är intresserad av att höra från myndigheterna, gärna Försäkringskassan och kanske också Centrala studiestödsnämnden, vilket kompetensutvecklingsarbete ni planerar att starta och utveckla för att öka den rent juridiska kunskapen hos era medarbetare, så att inte alltför många anmälningar görs. För enskilda människor kan det vara lite påfrestande att råka ut för detta, men framför allt kostar det resurser.

Dan Eliasson, Försäkringskassan: Herr ordförande! Att utveckla och bygga en lärande organisation är väl det som alla moderna kunskapsorganisationer jobbar med på olika sätt. Jag tycker att reflexionerna i Riksrevisionens rapport i det här hänseendet är viktiga och understryker betydelsen av ständigt lärande.

Det allra viktigaste för oss, som jag har förstått under den här korta tiden, är kanske inte bara det faktum att vi har skapat en speciell förmåga och att vi ständigt jobbar med kvalitet i olika steg i handläggningen, utan när det gäller bidragsbrotten är det vårt fördjupade samarbete med åklagarna inom ramen för bland annat Utvecklingscentrum. Vi träffar åklagarna regelbundet och får återkopplingar och stöd. Vi berikar varandra på kunskapssidan.

Sedan är det egentligen inte i slutet av en brottmålsprocess som vi vinner framgång, utan det allra viktigaste är att vi skapar bra system och gör rätt från början. Där är det ett ständigt lärande och en ständigt pågående kompetensutveckling som krävs. Och för en stor myndighet som Försäk-

ringskassan är det tungt. Det är svårt att nå ut på alla nivåer, att kunna förena dagens produktionsansvar för utbetalningar och kontroller med ett ständigt lärande. Jag tror att vi kan bli bättre där.

Jag tror att vi behöver bli bättre och satsa ännu mer på kompetensutveckling. Vi är inte dåliga, men med de krav som ställs runt om i vår omvärld, nationellt och internationellt, behöver vi jobba ännu mer med att höja vår kunskapsnivå. Jag tror att det gäller för alla myndigheter, och det gäller också för Försäkringskassan. Vi kan göra mer, vill jag villigt erkänna.

Tack vare bidragsbrottslagen har vi fått i gång ett bra samarbete med åklagarna och en återföring av kunskap, och det är särskilt bra i det här sammanhanget. Men jag vill understryka att jag tror att det är ännu viktigare med bra kvalitet i alla övriga delar som säkerställer att vi inte hamnar fel och skapar förutsättningar för att avsiktligt eller oavsiktligt utnyttja våra system.

Margaretha Holmlund, Centrala studiestödsnämnden: Jag ska försöka svara på frågorna. Vi har ungefär samma strategi som Försäkringskassan. Som sagt tidigare har vi en pågående samverkan med åklagare och även med polis. Men sedan är det viktigt att vi tar med oss kunskaperna ned till dem som ska möta kunderna och göra jobbet, nämligen våra handläggare.

I utbildningen och i kommunikationen med dem är en viktig del vad konsekvenserna och effekterna blir av bidragsbrottslagen inom hela området. Att betala ut rätt pengar till rätt person i rätt tid är en viktig del i den kompetensutveckling och dialog som vi har i alla kanaler, inte bara i det personliga mötet utan även i det vi skriver och i de texter som vi har på vår webbplats.

Vi strävar efter att ha ett organiserat arbete och ett ständigt lärande i frågorna. Det är inget som är en engångsföreteelse, utan det är ständigt pågående – ett förbättringsarbete hela tiden, helt enkelt.

Gunvor G Ericson (MP): Jag vill börja med att tacka för en intressant hearing och för Riksrevisionens rapport som visar på effekterna efter att lagen har trätt i kraft.

Fusk av alla slag är illa. Det gäller både skattefusk och fusk i våra gemensamma trygghetssystem. Men att det nu visar sig att det oftast handlar om felaktiga utbetalningar är ju inte bidragsbrott i dess egentliga mening, eftersom två tredjedelar handlar om oavsiktliga fel.

För mig och Miljöpartiet är det viktigt att regelverken som myndigheterna nu har att hantera är så tydliga att de minimerar risken för fel, att man drar lärdom av felen och att det finns en process som utvecklar och gör att vi förebygger fel och inte behöver korrigera i efterhand.

Därför vill jag ställa frågor till tillsynsmyndigheterna ISF och IAF. Vilka regeländringar eller andra åtgärder ser ni som har lite grann av helikopterperspektiv behöver göras för att vi ska minska risken för oavsiktliga fel, så att det blir lätt att göra rätt? Det gäller både för handläggare och

för enskilda individer, för jag tycker att Ingrid Burman hade en bra poäng när hon beskrev de svårigheter som finns när det gäller kognitiva funktioner och annat för att kunna ta till sig information så att det blir rätt.

Vad säger då tillsynsmyndigheterna om hur vi kan underlätta för människor att göra rätt från början?

Per Molander, Inspektionen för socialförsäkringen: Förenklingsarbete har bedrivits på rätt många områden i statsförvaltningen under rätt många år, och erfarenheten är ofta densamma, att det är väldigt svårt att förenkla. Anledningen till att det är det, åtminstone i den värld som vi talar om nu, socialförsäkringssystemen, är att det finns någon sorts rättvisekrav i botten på den lagstiftning som man fattade beslut om i det här huset. Man vill ta hänsyn till en väldig massa faktorer för att anpassa utfallet, som förändringen i disponibel inkomst hos hushåll som tar emot en förmån, så att resultatet upplevs som så rättvist som möjligt. Därför finns det en genuin motsättning mellan detta väldigt långt drivna rättvisekrav och kravet på enkelhet.

Vi har just nu ett arbete som kommer att rapporteras nästa vecka, ett regeringsuppdrag som gäller bostadstillägg för pensionärer respektive personer med sjukersättning. Utan att föregripa rapporten kan jag säga att där gör vi just erfarenheten att det är viljan från dem som ursprungligen har fattat beslut om det här systemet att åstadkomma ett stort mått av rättvisa som leder till den höga komplexiteten och därmed till fel hos både handläggarna och de slutgiltiga mottagarna.

Med detta sagt kan man förmodligen göra ganska mycket, framför allt i kommunikationen mellan myndigheterna och hushållen, det vill säga att använda ett så vardagsnära språk som möjligt när man ska förklara varför ett regelverk ser ut som det gör och hur det är avsett att tillämpas. Men i botten finns ofta denna fundamentala avvägning. Den kan liksom inte negligeras, varken av tillsynsmyndigheter eller i det här huset.

Anne-Marie Qvarfort, Inspektionen för arbetslöshetsförsäkringen: Tack för frågan! Jag vill återkomma till de anföranden som vi har hört här tidigare om vikten, oavsett vilket förmånsslag vi talar om, att när man arbetar med nya regleringar utgå från en analys av de riskbilder som finns och de förslag som läggs fram. Sedan kan vi från Inspektionen för arbetslöshetsförsäkringen naturligtvis medverka, och det gör vi i den formen att vi är noga med att återrapportera till regeringen och i våra rapporter när vi ser brister i systemen.

Jag börjar med arbetslöshetsförsäkringen, som har ett lite annorlunda system än det som Försäkringskassan har i och med att arbetslöshetsförsäkringen hanteras av både Arbetsförmedlingen och arbetslöshetskassorna. Sett ur individens synpunkt är det två organisationer som man ska kunna kommunicera med.

Vad vi har gjort utifrån ett medborgarperspektiv är att vi bland annat har tittat på den information som lämnas till de arbetsökande, de arbetslösa, både hos arbetslöshetskassorna och hos Arbetsförmedlingen. Att informationen är uppdaterad och aktuell och ger en rättvisande bild är det första steget i en rättssäker process för medborgarna.

Vi har fokuserat mycket på riskbilden när det gäller pengarna. Försäkringskassan och även Pensionsmyndigheten, som hanterar pengar, berörs av FISK, förordningen om intern kontroll och styrning. Arbetslöshetskassorna berörs inte av den. År 2011 betalades det ut ungefär 13 miljarder. FISK ställer krav på aktören att organisera och strukturera sitt arbete och utgör därmed ett underlag för att motverka felaktigheter. Där haltar det när det gäller arbetslöshetsförsäkringen, och det har vi påtalat.

När det gäller Försäkringskassan och Pensionsmyndigheten är det förvaltningslagen som ligger i botten. Formellt ligger den inte i botten när det gäller arbetslöshetsförsäkringen och arbetslöshetskassorna.

Det gäller att vi på olika sätt är systematiska i vår återrapportering. Vi, precis som ISF, är inte operatörer i den meningen att vi gör utbetalningar, men vi kan medverka i det preventiva arbetet såväl ur ett medborgarperspektiv som genom att påtala det som myndigheterna och arbetslöshetskassorna jobbar med.

Wiwi-Anne Johansson (V): Riksrevisionens rapport tog i alla fall död på de värsta ryktena om att svenskarna är ett fuskskande folk. Vi har diskuterat att det ändå finns några som fuskar, och vi vill förstås alla att alla brott ska bekämpas. Vi har ju hört här hur man ska göra det.

Jag fastnade för det som Anna Pettersson Westerberg sade om att brotten har blivit färre men värre och att det ska vara lätt att göra rätt, och det är naturligtvis meningen att man ska fastna för det.

Någon har tidigare ställt frågan om att göra rätt. Då är det viktigt att det finns servicekontor och att man får personligt stöd och hjälp vid ansökan, så att man inte gör fel utan avsikt.

Jag tänker på detta med färre men värre. Om det nu är så att det är färre som begår värre brott, för det är ju brott vi talar om, är frågan om man då inte borde förändra sitt sätt att leta efter dem som fuskar. Eller ska man utreda det som resulterat i nedlagda förundersökningar lika mycket, när det handlar om belopp under 300 kronor? De har ju ändå hanterats i en förundersökning.

Jag undrar om Försäkringskassans Dan Eliasson eller Anna Pettersson Westerberg vill svara på min fråga: Om det nu är färre men värre brott, ska de då inte bekämpas på ett annorlunda sätt så att inte alla dras över en kam?

Anna Pettersson Westerberg, Socialdepartementet: Jag tycker att det är en mycket intressant fråga. Som jag sade i mitt anförande tror vi att det är viktigt att gå fram med båda benen och göra det samtidigt, för vi tror att om vi jobbar mer med automatisering kan vi lösgöra resurser för att ha de personliga möten som vi ska ha med de grupper som Ingrid Burman var

inne på, de som har det kämpigt och verkligen behöver det, men kanske också med andra grupper. Det lösgör också resurser för att titta på de personer som med stor sannolikhet kommer att begå brott. Jag tror att det är en smartare strategi än vad vi har haft tidigare.

Jag vill också trycka på frågetecknet som jag hade i min lilla rapport om att det är färre men värre brott. Vi har egentligen inte fullt stöd ännu – Dan Eliasson får korrigerar mig här – för att det är färre men värre brott. Men vi börjar få indikationer åt det hållet. Kanske kan vi med hjälp av Riksrevisionen och andra ringa in om det är mot den utvecklingen vi går.

Jag tror att vi ska försöka utnyttja resurserna så effektivt vi bara kan här och verkligen jobba mer med erfarenhetsbaserade modeller på Försäkringskassan och Pensionsmyndigheten, där de samlar på sig en massa klokskap nu om vilka grupper och vilka riskområden som finns. Vi ska jobba mer med det och lösgöra resurser från det automatiserade för att kunna jobba vidare med det.

Dan Eliasson, Försäkringskassan: Herr ordförande! Precis som statssekreteraren tror jag att det är jätteviktigt att gå fram på bägge fronterna. Med det bagage jag har från brottsbekämpningsområdet – jag har ett antal år från den sektorn – vet jag hur svårt det är att ringa in det man inte känner till. Därför är jag väldigt försiktig med att prata om siffror. Visste vi hur mycket saker som fanns, visste vi hur stor omfattning det var på den grova brottsligheten, skulle vi naturligtvis attackera den. Det är ett ständigt arbete med att försöka fånga upp brottslighet. Det låter sig inte definieras på förhand.

Men sedan jag kom till Försäkringskassan har jag, med den historiebekrivning som jag får mig till livs, en känsla av att vi fångar mer grov organiserad brottslighet i dag än vi gjorde tidigare. Jag tror att det är en konsekvens av det utomordentligt goda samarbete vi har inom ramen för de nationella och regionala underrättelsecentrumen, där vi har kommit närmare varandra och där faktiskt bedrägerier och grov organiserad brottslighet när det gäller assistansersättning karakteriseras som en av de fem särskilt stora utmaningarna just nu. Det säger någonting om storleken.

Jag vill understryka det som Ingrid Burman sade. Det är viktigt att vi utformar våra system så att det är lätt att göra rätt från början och att vi inte misstänkliggör dem som vill göra rätt från början. Dessutom, herr ordförande, vill jag understryka att det är legitimt att pröva sina rättigheter. Vi har ett välfärdssystem. Det är inte brottsligt att enskilda vill pröva hur långt rättigheterna går och till och med går till domstol för att få dem prövade och ibland får fel. Det är inte illegitimt på något sätt. Man får inte gå mot de människorna.

Hur man ska hitta rätt i exakt vad man ska ägna sina resurser åt är väldigt svårt att säga. Men jag tror att man måste jobba på alla fronter i alla fall.

Emma Henriksson (KD): Många frågor har redan blivit ställda, och en hel del svar fick vi redan i era föredragningar.

Jag tror att det är viktigt att fokusera på förtroendet i samhället. Den grova brottslighet som detta handlar om har stor inverkan på förtroendet i samhället i stort. Men jag tror att det som egentligen är mest skadligt för förtroendet för våra försäkringssystem är de misstag som sker oavsiktligt inifrån myndigheterna. Att myndigheterna begår misstag som gör att enskilda kommer i kläm eller inte får den ersättning de har rätt till skadar förtroendet för myndigheterna, men också för trygghetssystemen som sådana.

Jag skulle vilja höra från kanske framför allt Dan Eliasson hur ni arbetar med att se till att upptäcka de egna felen så snart som möjligt, men också hur ni hanterar fel som ni har gjort. Det går att acceptera att ett fel har begåtts om man känner att man får en förklaring och en ursäkt. Jag får då och då höra från personer som har blivit felbehandlade av en myndighet att de inte upplever att de får ett tillräckligt bra bemötande när det har hänt för att kunna acceptera det och gå vidare.

Dan Eliasson, Försäkringskassan: Herr ordförande! Jag tror att jag skulle kunna sitta en hel dag och resonera om svaret på den här frågan. Detta är en jättecentral fråga i en myndighets utveckling, återigen på temat att hela tiden i varje led försöka höja kvaliteten. Det är ett arbete som bedrivs på många olika sätt med alltifrån it-stöd till försäkringsstyrning, juridiskt stöd, specialister, kompetensutveckling och återkopplingar. Vi kan nämna ett jättebrett segment av åtgärder.

Trots detta ser vi fortfarande att det sker fel hos oss och andra myndigheter som vi orsakar. Vi försöker i de sammanhangen med mycket stor ödmjukhet att be om ursäkt, ta kontakt och göra rättelser. Vi har ett rättelseinstitut i förvaltningslagen. Vi har omprövningsinstitutet på socialförsäkringsområdet som ser annorlunda ut än andra och som ger oss möjligheter till rättelser. Men framför allt försöker vi väldigt ödmjukt att säga: Ursäkta, det har blivit fel!

Sedan vet jag också att det finns de som inte uppskattar det vi gör. Det finns enskilda aktörer som har bättre dagar och sämre dagar och inte alltid ger bra bemötande, och det beklagar jag. Den allra viktigaste vägen framåt till ökat förtroende för oss är bemötandefrågorna. Emma Henriksson har helt rätt där. Vi ska ha mycket stor ödmjukhet när vi har gjort fel. Vi gör fel, och vi pratar kontinuerligt om hur vi ska bemöta våra kunder. I det uppdrag som jag har fått av regeringen handlar det väldigt mycket om förtroendefrågan, och förtroendefrågan handlar väldigt mycket om bemötande, om vad som är rätt och riktigt, korrekt och professionellt.

Allt det där går in i vartannat, så jag kan inte riktigt säga vad som är det viktigaste, men på alla fronter måste vi höja vår kvalitet och hela tiden jobba bra med bemötandefrågor. Är det någon som har fått ett dåligt bemötande eller får kännedom om sådant – ta då gärna kontakt med mig, så ska jag se till att det blir rättelse i de avseendena! Det ska inte finnas någon annan ambition än att vara svenska folkets och Sveriges invånares ödmjuka tjänare.

Ordföranden: Vi går in på den andra rundan med frågor. Jag passar på att upprepa vad jag sade inledningsvis om att ställa så korta frågor som möjligt.

Eva-Lena Jansson (S): Herr ordförande! Jag har två frågor. Den ena ställer jag till A-kassornas samorganisation. Skatteverket är en ganska populär myndighet. De jobbar väldigt mycket med att föra en dialog med medborgarna och dem som hör av sig och har ärenden. Är det arbetet någonting som a-kassorna tänker ta till sig? Jag hade kunnat ställa den frågan till Försäkringskassan, men eftersom jag bara får ställa två frågor ställer jag den till A-kassornas samorganisation.

Sedan har jag en fråga till statssekreteraren Anna Pettersson Westerberg utifrån det förenklingsarbete som man pratar om att man skulle kunna göra. Två intyg har krånglat till det under föregående mandatperiod. Man har infört ett VAB-intyg för den som ska vara föräldraledig för vård av sjukt barn, och för a-kassornas intyg har en förändring skett när det gäller arbetsgivarintyget. Detta har försvårat och krånglat till verksamheten. Har regeringen för avsikt att förändra dessa intyg eller förenkla dem?

Inger Lindström: Jag företräder A-kassornas samorganisation. Jag kan inte direkt referera till det du sade, men vi jobbar mycket hårt med att ha en god dialog med våra medlemmar i a-kassorna när det gäller arbetslöshetsförsäkringen. Det är något vi har jobbat länge på, och när vi har gjort övergripande medlemsundersökningar har a-kassorna fått ett väldigt gott resultat när det gäller service och kommunikation.

Eva-Lena Jansson (S): När Skatteverket upplever att någon har skickat in ett felaktigt intyg eller någonting som inte verkar höra hemma där ringer man till personen i fråga och säger: Har du verkligen fyllt i rätt här? Men oftast när man skickar in ett felaktigt intyg till Försäkringskassan eller a-kassorna går det tillbaka. Personen får kryssa i igen och skicka tillbaka det, och den brevkonversationen kan pågå ganska länge. Det kan dessutom vara så att man fyllt i felaktigt och att det upplevs som ett bidragsbrott fast det inte skulle vara det. Det är uppenbart att myndigheterna ibland borde ställa frågan i stället.

Inger Lindström, A-kassornas samorganisation: I den kassa som jag själv kommer från ringer vi allt oftare i kontakten med våra medlemmar. Vi har en försäkring som i dag är så komplicerad att det är oerhört svårt för en enskild att förstå när vi skickar papper och ställer frågor. Det är väldigt mycket detaljerade uppgifter som ska komma in. Det är lättare att föra den dialogen när man ringer i stället för att göra det brevlades.

Anna Pettersson Westerberg, Socialdepartementet: Precis som jag sade i mitt anförande är ett av våra ”ben” att det ska vara lättare att göra rätt. Vi har lämnat ett uppdrag till Försäkringskassan och även muntligen till Pensionsmyndigheten att gå igenom alla system som finns och se om det finns någonting som man kan göra inom rådande strukturer för att förenkla. Det kan finnas mindre saker som är viktiga.

Vi har inte på dagordningen att ändra VAB-intyget just nu. Däremot kan det finnas en möjlighet att titta vidare på frågan inom ramen för flera kommande utredningar som kommer att möjliggöra förenklingar. Till exempel har vi en väldigt intressant utredning om månadsuppgifter som jag tror kommer att förändra vår syn på den här delen av försäkringen också. Vi kommer att ha mer kännedom om inkomster och andra uppgifter som gör att vi kan automatisera på ett annat sätt. Vi kan föra en annan dialog med medborgarna om detta. Jag tror också att det i förlängningen, i ett längre perspektiv, kommer att öppna för förändringar av många av de system vi har. Delar av Socialförsäkringsutredningen var och tittade på det brittiska systemet, som har gjort den här resan. De har erfarit att de börjat titta på sina system väldigt annorlunda på grund av de uppgifter de har. Det finns ganska stora förhoppningar på att den processen ska ge oss viktiga saker.

Vad gäller den andra frågan, om a-kasseintyget och arbetsgivarintyget, har jag ingen kännedom om regeringens politik. Där måste jag be att få passa.

Lars-Arne Staxäng (M): Herr ordförande! Jag skulle vilja komma med två frågor. Den första ställer jag till Finansdepartementets Hans Lindblad. Det nämndes i början och har nämnts av flera att man tror att felaktigheterna och fuskets kostar mellan 4 och 29 miljarder. Jag skulle gärna vilja ha en förklaring: Går det inte att ringa in detta bättre? Det är minst sagt brett, även om vi har hört en siffra på 16 ½ miljard. Ska man försöka få en förståelse för hur viktig och allvarlig den här frågan är kan man inte ibland säga 4 och ibland 29.

Fråga nummer 2 handlar om något som flera varit inne på, nämligen att det ska vara lätt att göra rätt. Precis som många har sagt är det många som tycker att det är komplicerat att till exempel ansöka om bostadstilllägg. Det blir fel, man gör en avstämning efteråt, kanske med inkomst eller förmögenhet, och detta anmäls inte i tid. Det handlar med andra ord om människor som inte har något uppsåt.

En vanlig skattedeclaration har blivit väldigt mycket bättre på senare tid. Vi får i princip färdiga uppgifter. Är det någonting vi behöver ändra kan vi köra ut det i kanten. Min konkreta fråga blir: Finns det någon sekretessregel eller någonting annat som gör att man inte kan använda sig mer av systemet med förtryckta uppgifter som kommer in, så att människor får skriva under på ett lättare sätt? Denna fråga riktar jag till Försäkringskassan eller någon annan som får fånga upp den.

Hans Lindblad, Finansdepartementet: Detta osäkerhetsintervall är naturligtvis besvärande. Det finns ett punkttestimat på 16 ½ miljard. Men alla dessa saker är otroligt osäkra och svårbedömda. Det är myndigheterna själva som har gjort de olika bedömningarna för sina områden. Sedan har man summerat det. Som sagt är det jätteosäkert. Detta är en viktig fråga att jobba vidare med, men samtidigt tycker jag att det är värt att komma ihåg

att även om vi skulle ligga vid den nedersta gränsen för intervallet är det en herrans massa pengar – 4 miljarder. Det är värt att göra nästan alla tänkbara insatser för att minska detta.

Dan Eliasson, Försäkringskassan: Jag vill koppla an till statssekreterare Lindblad. Oavsett vilken siffra som egentligen är den rätta räcker de siffror vi faktiskt känner till för att vi ska ägna all kraft åt frågan.

Varför är det inte fler förtryckta uppgifter? Det är väl som så, herr ordförande, att regelverken många gånger tar sikte på framtida inkomster och relaterar förmånerna till dem. Sedan ska det stämmas av löpande under processens gång. Jag tror att Månadsuppgiftsutredningen, som statssekreteraren på Socialdepartementet nämnde, kanske skulle kunna möjliggöra att vi går över till historiska inkomstuppgifter. Då skulle vi kanske i större utsträckning kunna förenkla regelsystemet.

Jag vet dock att det inte är lätt att gå från ett system med framtida förväntade inkomster till att basera det på historiska inkomster. Nya personer kommer in på arbetsmarknaden. Vissa personer går in och ut. Deltidsarbetare och svaga grupper kan komma i kläm. Det framtida beredningsarbetet i Regeringskansliet får väl visa hur långt man kan komma. Jag tror att det är en viktig väg framåt.

Jag lovar att vi gör vad vi kan för att försöka förenkla vårt arbete. Jag tycker själv som chef för en stor myndighet att det känns väldigt skönt att få prata om vår antikrångeldrive. Det är en viktig del i vår strategi.

Kurt Kvarnström (S): Jag ställer min första fråga till Försäkringskassan. Här har vi belyst väldigt mycket om kontroll, fusk och allt det. Men finns det några uppgifter och underlag för var de försäkrade hamnar i de här situationerna? Står det regelverk vi har skapat i rimlig proportion till den belastning den enskilde får när det blir fel? Även vid misstänkta fel stängs man av från ersättning. Vi har ingen belysning av var de försäkrade har hamnat. Har Försäkringskassan gjort någon uppföljning av hur det går för människor som blir avstängda under lång tid?

Min andra fråga riktas till Försäkringskassan och A-kassornas samorganisation och handlar om försäkringsbedrägerierna. Det är väl känt att Försäkringskassan lever mycket på dem som lämnar intyg som grund för att ta ställning. Så är det också hos a-kassorna. Man pratar om köpta intyg. Det är någonting som vi känner till har funnits över tiden. Hur pass omfattande är den verksamheten – rena försäkringsbedrägerier där intygsskrivarna är medbrottslingar? Det är samma sak i a-kassorna som i sjukförsäkringen och på andra områden. Har vi någon uppfattning om detta?

Dan Eliasson, Försäkringskassan: Jag skulle ha önskat att jag hade jobbat några år på den här tjänsten; då hade jag varit mer insatt i alla beståndsdelar. Jag har lite svårt att svara på frågan om hur väl utformade regelsystemen är i förhållande till de behov som uppstår för den enskilde när livet

tar en ny vändning. Jag tror att det i grund och botten är en politisk bedömningsfråga som ni här i riksdagen kanske är bäst lämpade att besvara. Är de tillräckligt väl utformade eller inte?

Jag har blivit förvånad över en sak sedan jag kom till Försäkringskassan. Jag visste naturligtvis att många människor i Sverige lever på marginalen. Men jag visste inte att det är så många människor som lever på marginalen och att det betyder så mycket om vi fallerar på något sätt och blir sena med utbetalningar av barnbidrag, sjukpenning eller sjukersättning, att det har så stor betydelse för att man ska kunna klara helgen. Jag tror inte att systemen är överflödigt generösa, ska jag säga. De är försäkringsrelaterade i många avseenden och bygger på försäkringstekniskt tänkande. Men i grund och botten tror jag alltså att frågan är politisk.

När det gäller avstängning vet jag inte riktigt vad jag ska svara. Jag viskar med min kollega Tomas Höglund. Blir man avstängd från system för att man har fuskat? Jag tror inte att det riktigt är på det viset. Det verkar råda någon typ av missuppfattning om att systemen rullar. Jag vet inte om man kan definiera frågan lite bättre. Det finns ingen automatik i att man blir avstängd från ett system hur som helst. Kanske kan ett klagorande av frågan hjälpa mig att gå vidare där.

När det gäller intygsfrågan har vi sett att detta finns, men det här är väldigt svårt. Det gäller till exempel läkarintygsfrågorna. Det finns en känsla hos en del i läkarkåren av att vi i sjukskrivningsprocessen överprövar deras sjukintyg och hur de har skrivit dem. Det gör vi inte, utan vi försöker tolka saker och ting med hjälp av de omkring 150 försäkringsmedicinska rådgivare som vi har anställda i vår organisation och som jobbar omkring halvtid. Att i större utsträckning överpröva läkarintyg som förfalskas är en utomordentligt svår uppgift för oss. Här tror jag att det rätta spåret är Socialstyrelsens förmåga till tillsyn över läkarna, som syftar till en bra läkarkår med hög etik och moral och professionalism. Jag tror att vi har svårt att komma åt felaktiga intyg från läkare. Det är ingen lätt uppgift för oss att överpröva dem. Men vi vet att de förekommer. I de fall vi hittar dem går de naturligtvis på en gång till polis och åklagare samt till Socialstyrelsen för kännedom.

Inger Lindström, A-kassornas Samorganisation: För arbetslöshetskassorna gäller detta i första hand arbetsgivarintyg, skulle jag kunna tänka mig. För oss är det inte riktigt ett känt begrepp att man köper ett arbetsgivarintyg. När dylikt någon gång uppdagas hos kassorna – och jag vill nog hävda att det inte tillhör vanligheten – handlar det väl mer om att man själv fyllt i sina uppgifter på ett arbetsgivarintyg. Men att det skulle vara köpta intyg är inte ett känt begrepp för oss.

Avslutning

Ordföranden: Det är dags att avrunda dagens sammanträde. Som seden bjuder i vårt utskott är det vice ordföranden som avslutar sammanträdet. Ordet går alltså till Tomas Eneroth.

Vice ordföranden: Ni kan känna er lugna; jag tänker inte hålla något långt anförande. Alla ska hinna ut och lyssna på saluterna som sker kl. 12 för att vi fått en tronarvinge i det här landet.

Tack för alla anföranden, frågor och svar! De här hearingarna är ett bra sätt att publikt kunna erbjuda ökad information och kunskap om de utmaningar vi står inför, men också för oss att träffas och hinna diskutera dessa utmaningar. För utskottet är det särskilt värdefullt, eftersom vi just nu behandlar regeringens skrivelse med anledning av Riksrevisionens rapport. Det här är ett välkommet tillskott till vår granskning.

Jag tycker att diskussionen som helhet är väsentligt mer nyanserad nu än den var för ett antal år sedan. Det tror jag är viktigt för att det ska kunna bli en ordentlig granskning och diskussion. Det hänger naturligtvis samman med att vi har bättre underlag. Vi har mer information, och vi har framför allt större kunskap om vad vi lägger tonvikten på: kontroll av interna processer, transparens i systemen eller hur viktigt det är med bemötande och stöd för inte minst grupper av funktionshindrade, pensionärer eller andra. När vi väl benar upp det tycker jag att diskussionen blir väsentligt mer kvalitativ. Apropå bemötande och stöd skulle man kunna avrunda och säga att bemötandet här i dag har varit alldeles utmärkt. Vi har fått goda svar på alla våra frågor. Framför allt har vi fått ett fantastiskt stöd från er i de underlag vi behöver för det betänkande vi ska summera fram här i riksdagen.

Tack så mycket för att ni tog er tid att komma hit i dag! Tack också till ledamöterna för alla frågor ni ställt! Vi avslutar därmed dagens utfrågning.

Bilder från utfrågningen

(Bild 1)

Myndigheternas samverkansuppdrag

- Systemövergripande risker
- Gemensam statistik och indikatorer
- Kostnadseffektivitet
- Omfattningsstudier
- Gemensamma informationsinsatser
- Elektroniskt informationsutbyte
- Underrättelseskyldighet

Finansdepartementet

(Bild 2)

Förändrade attityder

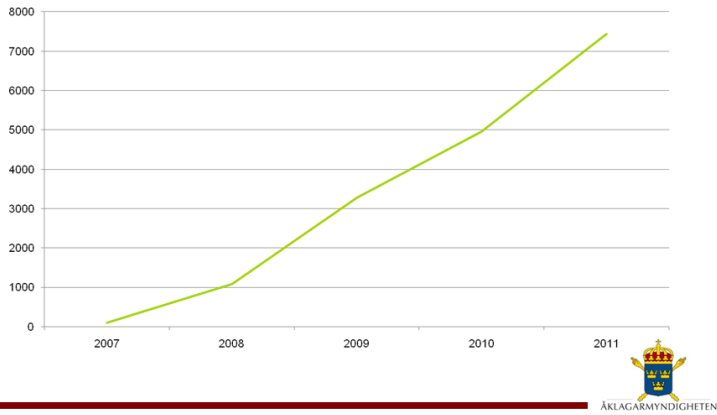
- **Attitydundersökningen (2010) visar att synen på bidragsfusk har förändrats sedan införandet av bidragsbrottslagen 2007**
 - Fler anser att bidragsfusk kan jämföras med stöld, är omoraliskt och osolidariskt, påverkar välfärden negativt och ska straffas hårt.
 - Acceptansen för att arbeta svart har sjunkit kraftigt.
 - Det upplevs ha blivit svårare att bidragsfuska och det finns en ökad medvetenhet om och förståelse för myndigheternas kontroller.

Finansdepartementet

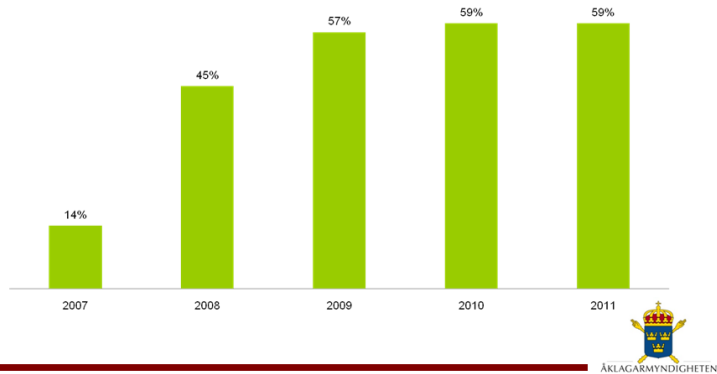

(Bild 3)

Inkomna brottsmisstankar

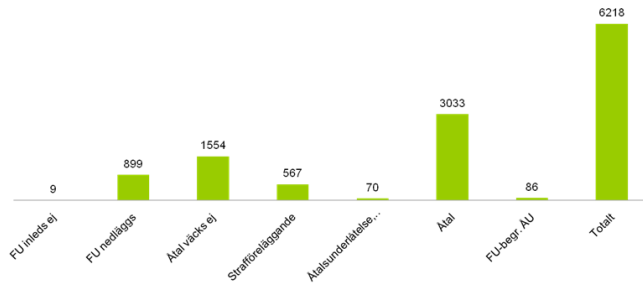
(Bild 4)

Lagföring

(Bild 5)

Avslutade brottsmisstankar 2011

ÅKLAGARMYNDIGHETEN

(Bild 6)

Åklagarmyndighetens rekommendationer

- Ett bidragsbrott kan anses som ringa om beloppet inte överskrider 1500 kr.
- Om beloppet ligger i intervallet 1500 kr till 5 basbelopp (220 000 kr år 2012) bör brottet kunna bedömas som bidragsbrott av normalgraden.
- Frågan om förundersökningsbegränsning (d.v.s. beslut av åklagaren att brottsmisstanken skrivs av och förundersökningen läggs ner) bör övervägas särskilt om beloppet understiger 300 kr.
- Beloppen bör grundas på det bruttobelopp som felaktigt har betalats ut/riskerats att betalas ut.

ÅKLAGARMYNDIGHETEN

(Bild 7)

Uppskattning om årliga felaktiga utbetalningar inom socialförsäkringarna

	Återkrav	Besparingar
Försäkringskassan	282 mkr	727 mkr
Pensionsmyndigheten	50 mkr	~ 50 mkr
Totalt	332 mkr	797 mkr

Återkrav och långsiktiga besparingar är årligen mer än 1,1 mdr

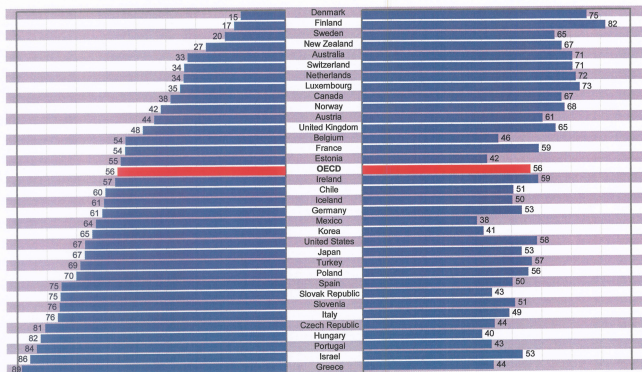

(Bild 8)

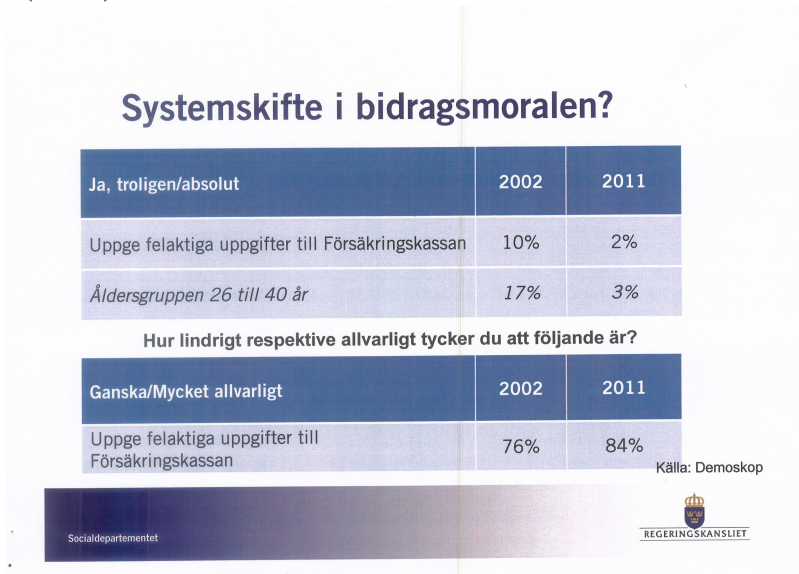
Nordic countries perceive low levels of corruption and are confident in their social institutions

Panel A. Corruption Index, 2010 (1)

Panel B. Confidence in national institutions index, 2010

(Bild 9)

(Bild 10)

